

T. C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIFÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN BAĞLANMA DURUMLARI İLE
YALNIZLIK VE MEMNUNİYETSİZLİK DUYGULARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

HİLAL GÜŞTA ŞAHİN
170501005

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SERDAL SEVEN

İSTANBUL 2019

T. C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIFÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN BAĞLANMA DURUMLARI İLE
YALNIZLIK VE MEMNUNİYETSİZLİK DUYGULARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

HİLAL GÜŞTA ŞAHİN
170501005

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SERDAL SEVEN

İSTANBUL 2019

TEZ ONAY SAYFASI

FSMVÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi yüksek lisans programı 170501005 numaralı öğrencisi Hilal Güşta Şahin'in ilgili yönetmeliklerin belirlediği tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "60-72 Aylık Çocukların Bağlanma Durumları İle Yalnızlık Ve Memnuniyetsizlik Duyguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tezi aşağıda imzaları olan jüri tarafından 05/03/2019 tarihinde oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Serdal SEVEN

(Jüri Başkanı-Danışman)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İsa KAYA

(Jüri Üyesi)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Özkan SAPSAĞLAM

(Jüri Üyesi)

Yıldız Teknik Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hilal Güşta şAHİN

İmza

TEŐEKKÜR

Tezi hazırlama sürecinde beni destekleyen, yapıcı eleştirileri ile bana yol gösteren ve büyük bir sabırla bana emek veren, hem akademik alandaki başarılarını hem de yaşamdaki duruşunu örnek aldığım değerli hocam Prof. Dr. Serdal SEVEN'e sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

İhtiyaç duyduğumda yardım ve bilgilerini esirgemedi bana yardımcı olan Doç Dr. Ramazan SAK'a ve Doç. Dr. İkbal Tuba ŞAHİN SAK'a çok teőekkür ederim.

Değerli annem ve babama, bin bir emek ve sabırla beni byttikleri ve destekledikleri için sonsuz teőekkür ederim.

Sevgili ablam Betül Kübra ŞAHİN YONCA ve abim Abdülkadir YONCA'ya bana göstermiş oldukları sabır ve destekleri için çok teőekkür ederim.

Kıymetli yeğenlerim İlay ve Ecenaz'a bu zor süreçte hayatıma renk kattıkları için çok teőekkür ederim.

Sevgili dostum Sedat Bayraktar'a bu süreçte bana gösterdiği anlayış ve desteği için müteőekkirim.

Son olarak, bu süreç uzun bir yoldu ve ben bu uzun yolu hiç yalnız yrmedim. Bu yolda şu anda adını sayamayacağım pek çok insan, dostlarım, çalışmaya katılan kişiler hem akademik hem de kişisel gelişimime katkıda bulundular. Herkese ayrı ayrı teőekkür ederim.

Hilal Gşta ŞAHİN

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN BAĞLANMA DURUMLARI İLE YALNIZLIK VE MEMNUNİYETSİZLİK DUYGULARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

İlişkisel tarama modelinde dizayn edilmiş bu çalışmanın amacı, 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışma grubunu, Tokat ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 60-72 aylık 103 çocuk oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu, bağlanma durumunun tespiti için “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri Ölçeği” ve sosyal yalnızlık ve memnuniyetsizlik durumunun belirlenmesi için “Yalnızlık Ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği” uygulanmıştır. Çalışmanın katılımcılarından kişisel bilgi formuyla elde edilen verilere ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları gibi betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Eldeki veriler için ortalama (merkezi eğilim ölçüleri) ve standart sapma (genişlik değişkenlik ölçüleri) hesaplanmıştır. Verilerin analizinde iki grubu karşılaştırmak için bağımsız örneklem için t testi, üç ve daha fazla grubun karşılaştırılmasında ise tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Ayrıca, değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan çocuklardan %36,9’unun güvenli bağlandıkları, %46,6’sının kaçınma bağlanması ve %16,5’inin ise negatif bağlandıkları görülmektedir. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları cinsiyetlerine, ayrı odaları olma durumuna, 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna, babalarının yaşına, anne ve babalarının eğitim durumuna, anne ve babalarının gelir durumuna, evdeki toplam çocuk sayısına ve doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. 0-2 yaş arasında annesi tarafından bakılan 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik ortalamaları annesi tarafından bakılmayan çocuklardan daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, annesi 20-25 yaş aralığındaki çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik ortalamasının annesi 26-30 yaş aralığındaki çocukların ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları cinsiyetlerine, ayrı odaları olma durumuna, 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna, 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna, anne ve babalarının yaşlarına, anne ve babalarının eğitim durumlarına, anne ve babalarının gelir durumlarına, evdeki toplam çocuk sayısına ve doğum sırası değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

THE RELATIONSHIP BETWEEN 60-72 MONTH- OLD CHILDREN'S ATTACHMENT STYLES AND SENSES OF LONELINESS AND SOCIAL DISSATISFACTION

ABSTRACT

The aim of this correlational survey research is to examine the relationship between 60-72 month- old children's attachment styles and senses of loneliness and social dissatisfaction. Participants of the study consisted of 103 60-72 month-old children attending a preschool institution under supervision of Ministry of National Education in Tokat. As data collection tools, the Personal Information Form, "the Incomplete Stories with Doll Family Scale" to determine attachment styles of children and "the Loneliness and Dissatisfaction Scale" to determine children's senses of loneliness and social dissatisfaction were used. Descriptive statistics, such as frequency and percentage distributions, were calculated for the data which obtained from the personal information form. The mean (central tendency measurements) and standard deviation (width variability measures) were also calculated for the data. For data analysis Independent Samples t-Test was used to compare two groups and one-way ANOVA was used for comparison of three and more groups. Also, The Pearson product-moment correlation was used to determine the relationship between variables.

Data analysis showed that 36.9% of participant children were securely attached. Also, 46.6% of them had avoidant attachment style and 16.5% had negative attachment. A significant negative correlation was found between attachment style and senses of loneliness and social dissatisfaction of 60-72 month-old children.

No statistically significant differences were found in senses of loneliness and social dissatisfaction of 60-72 month-old children based on some variables such as gender, having a separated room, working status of mothers between their ages of 0 and 2, age of fathers, educational level and monthly income of parents, total number of children at home and birth order of children. However, mean of loneliness and social dissatisfaction of 60-72 month-old children who were cared by their mothers between ages of 0 and 2 were lower than their peers who were not cared by their mothers. Also, mean of loneliness and social dissatisfaction of children whose mothers' ages were between 20 and 25 were higher than their peers whose mothers were 26-30 years old.

No statistically significant differences were found in attachment styles of 60-72 month-old children based on some variables such as gender, having a separated room, person caring for them between their ages of 0 and 2, working status of mothers between their ages of 0 and 2, ages, educational level and monthly income of parents, total number of children at home and birth order of children.

ÖNSÖZ

Çocukların küçük yaşta sosyal yeteneklerini, yeterliliklerini bilmek, çocukların iletişim gücünü artırmak için önemlidir. Özellikle çocukların sosyal anlamda yalnızlık ve memnuniyetsizlik yaşamalarının önüne geçilmesi için küçük yaşta sosyal gelişimlerinin desteklenmesi, çocuklara doğru rehberlik edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmayla, hem ilgili literatürde önemli bir boşluğun doldurulması amaçlanmış hem de ebeveyn ve öğretmen uygulamaları açısından yol gösterici birtakım eğitimlerin hazırlanması veya durumun iyileştirilmesi açısından çeşitli öneriler sunulmuştur.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
TABLO LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	4
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	7
2.1. BAĞLANMA TEORİSİ VE BAĞLANMA DAVRANIŞI	7
2.2. BAĞLANMA TEORİSİNİN TEMELLERİ VE GELİŞİMİ	10
2.3. BAĞLANMA STİLLERİ.....	11
2.4. ÇOCUKLARDA YALNIZLIK VE MEMNUNİYETSİZLİK	13
2.5. BAĞLANMA PERSPEKTİFİNDEN YALNIZLIK	14
2.6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	16
2.6.1. Bağlanma İle İlgili Yapılmış Araştırmalar	16
2.6.2. Yalnızlık Ve Memnuniyetsizlik İle İlgili Yapılmış Araştırmalar ..	21
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	27
3. YÖNTEM	27
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	27
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	27
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	29
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	30
3.3.2. Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri Ölçeği (TOBAH)	30

3.3.3. Yalnızlık Ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği (YSMÖ)	31
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	33
4. BULGULAR	33
4.1. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasında bir ilişki var mıdır?.....	33
4.2. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	34
4.3. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları çocuğun ayrı odası olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....	34
4.4. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....	35
4.5. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları 0-2 yaş arasında annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....	35
4.6. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	36
4.7. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	37
4.8. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	37
4.9. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	38
4.10. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annenin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	38
4.11. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babanın gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	39
4.12. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları evdeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	40
4.13. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	40
4.14. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....	41
4.15. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları çocuğun ayrı odası olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	41

4.16. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....	42
4.17. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları 0-2 yaş arasında annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	42
4.18. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	43
4.19. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	43
4.20. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....	44
4.21. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....	44
4.22. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annenin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....	45
4.23. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babanın gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....	45
4.24. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları evdeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	46
4.25. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?	47
BEŞİNCİ BÖLÜM	48
5. TARTIŞMA	48
SONUÇ VE ÖNERİLER	53
KAYNAKÇA	56

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.....	28
Tablo 2.....	32
Tablo 3.....	33
Tablo 4.....	33
Tablo 5.....	34
Tablo 6.....	34
Tablo 7.....	35
Tablo 8.....	35
Tablo 9.....	36
Tablo 10.....	37
Tablo 11.....	37
Tablo 12.....	38
Tablo 13.....	38
Tablo 14.....	39
Tablo 15.....	40
Tablo 16.....	40
Tablo 17.....	41
Tablo 18.....	41
Tablo 19.....	42
Tablo 20.....	42
Tablo 21.....	43

Tablo 22.....	43
Tablo 23.....	44
Tablo 24.....	44
Tablo 25.....	45
Tablo 26.....	45
Tablo 27.....	46
Tablo 28.....	47

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1.PROBLEM DURUMU

Bebeğin sağlıklı bir birey olarak gelişmesi için duygusal açıdan iyi gelişmiş olması çok önemlidir. Sağlıklı duygusal gelişimin temelinde sağlıklı anne-çocuk ilişkisi bulunmaktadır. Çünkü annenin çocukla ilişkisinin şekli, çocuğun gelecekteki ilişkilerini şekillendirmektedir. Ayrıca bu ilişki, çocuğun ilk sosyal deneyimini oluşturmaktadır. Doğumundan itibaren ihtiyaçlarını karşılama ve kendini koruma içgüdüsüne sahip olan bebek bunları karşılayacak yetilere sahip olmadığı için bunu kendisi için yapan bireye karşı bir bağlanma gerçekleştirmekte ve bu bağlanma sonucunda ayrılık ve geri dönme durumlarında çeşitli tepkiler vermektedir (Demirdağ, 2017; Karakuş, 2012; Seven ve Güngör Aytar, 2010).

Bebeklik döneminde gelişim hızı yüksektir. Doğal olarak duygusal gelişim de bu sürece dahildir ve hızlı duygusal gelişim gösteren çocuğun birtakım problemlerle karşılaşmaması için ebeveyn çocuk ilişkisi büyük önem taşımaktadır. Özellikle bağlanma kavramı bebeklik döneminde oldukça kritiktir. Bağlanmanın bebek ile ebeveyn ya da bebeğe ilk bakımı veren birey arasında olduğu ifade edilmektedir. Bu durum bebeğin güven duygusunun gelişmesinde en önemli etkenlerden biridir (Karakuş, 2012).

Bağlanma; Bowlby (2003) tarafından “belli bir figüre karşı özellikle stresli durumlarda yakınlık arama ve sürdürme eğilimi tarafından nitelendirilmiş sürekli duygusal bağ” olarak tanımlanmıştır. Ainsworth (1967) bağlanmayı; çocuklarla kendilerine bakım veren birey arasında oluşan duygusal bağ olarak ifade etmiştir. Bağlanmanın güvenli olmaması durumunda çocukluk ve ergenlik döneminde psikopatolojik durumlarla karşılaşılma ihtimali artabilmektedir (İlaslan, 2009; Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005). Alanyazında bu konu hakkında çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin; Özgür (2011) yaptığı araştırmada, korunmaya

ihtiyaç duyan çocuklar üzerinde bağlanma kuramının temel kavramlarını tartışmıştır. Kapçı ve Küçüker (2006) çalışmalarında Anne ve Babaya Bağlanma Ölçeğini (Parental Bonding Instrument-PBI; Parker ve ark. 1979) Türk örneklemini üzerinde uygulamışlardır. Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal (2005) çalışmalarında Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri'nin (EABE; Armsden ve Greenberg, 1987) Raja, McGee ve Stanton (1992) tarafından geliştirilen kısa formunu Türk örneklemini üzerinde uygulamışlardır.

Bağlanma çeşitleri çok farklı şekillerde gruplanmıştır. 1978'de Ainsworth ve çalışma grubu üç tip bağlanmadan bahsetmiştir. Güvenli bağlanma ve güvensiz bağlanmanın altında çelişik ve kaçınma bağlanmaları olarak sınıflamışlardır. 1986'da Main ve Solomon güvensiz bağlanmanın altına bir de organize olmamış bağlanma ekleyerek dört çeşit bağlanma tipi belirlemiştir. 1988'de ise Welch farklı ifadelerle bağlanmayı dört tipte açıklamıştır. Bunu güvenli bağlanma, dirençli bağlanma, kaçınma bağlanması, organize olmamış bağlanma şeklinde ifade etmiştir (Ryan, 2004). Güvenli bağlanma gösteren çocuklar bağlanma gösterdikleri bireye korunma ihtiyaçlarını karşılama konusunda güvenirlere. Ve özerklik gösterebilirler. Birey gidip geldiğinde mutlu olurlar ve bunu gösterirler. Bağlanma figürü çocuğa karşı duyarlıdır. Kaçınmalı bağlanma gösteren çocuklar fiziksel temastan hoşlanmazlar. Bağlanma figürü ayrıldığında tepki göstermemelerine rağmen geldiklerinde mutluluk belirtisi göstermezler. Bağlanma figürü ihtiyaçları karşılama da özenli davranmaz. Dirençli bağlanma gösteren çocuklar bağlanma figürü ayrıldığında korkar ve mutsuz olurlar. Geldiğinde de mutlu olmazlar. Bağlanma figürü, tutarsız şekilde ihtiyaçlarını karşılar. Organize olmamış bağlanma gösteren çocuklar bağlanma figürü ayrıldığında fark edilir gözlemlenebilir bir tepki göstermezler. Figür geri geldiğinde değişik ve korkmuş tepkileri verebilirler. Genelde bağlanma figürünün şiddete eğilimli olduğu çocuklarda görülmektedir (Meins, 1997 akt. Seven, 2015; s. 63).

Bowlby, sağlıklı bir kişilik gelişiminde, anne-çocuk bağlanmasının kalitesine vurgu yapmış ve bağlanma için dört temel kavram üzerinde durmuştur. Bunlar yakınlığı sürdürebilme, güvenli barınak, güven esası, ayrılık acısı kavramlarıdır. Yakınlığını sürdürebilme; bağlanmayı gerçekleştirdiği bireyle temasını sürdürebilme ya da yakınının da olabilmedir. Güvenli barınak; kendisini korkutan ya da güvenliğini

tehdit eden bir şeyle karşılaşma durumunda bağlandığı bireyden destek almaz. Güven esası; çocuğun özerkliğini sağlayabilmesi için çevreyi keşfedecek güvenin bağlandığı kişi tarafından verilmesidir. Ayrılık acısı; bağlandığı kişinin ortamda olmaması durumunda onun yokluğunu fark etme durumudur (Bowlby, 1988 akt. Seven, 2015; s.57).

Gelişimin hayat boyu süren bir olgu olduğu bilinmektedir. Ama sosyal gelişimin büyük oranda geliştiği dönem erken çocukluk dönemidir. Bu nedenle çocuğun bu dönemde kazandığı kişilik özellikleri ileriki dönemde de sosyal iletişiminin temellerini oluşturur. Çocuk sosyal deneyimi ilk olarak aile de almaya başlar. Ailenin davranışları hatta annenin doğumdan itibaren çocuğa gösterdiği ilgi, ihtiyaçlarını giderme yoğunluğu ve iletişim çağrılarına verdiği cevap şekli çocuğun ilk sosyal deneyimlerini oluşturur. Bu nedenle bu iletişim şekli çocuğun gelecekteki sosyal iletişim sorunlarının var olmasına ya da sorunsuz bir iletişim kurabilmesine yardımcı olacaktır (Kandır, Alpan, 2008). Sosyal iletişiminin sorunsuz olması çocuğun yaş sınırı tanımaksızın insanlarla iletişimde problemle karşılaşmamasına neden olurken sosyal iletişimde sorunlar olması bireyin yalnızlık yaşamasına neden olabilir (Yazıcı, Duyan ve Gelbal, 2013).

Yalnızlık literatürde düşük benlik algısı ve sosyal yeteneklerde düşüklüğün etkisiyle olumsuz ve istenmeyen deneyimler olarak tanımlanmaktadır (Çeçen, 2008). Yalnızlık iki şekilde oluşabilmektedir. Bireyin kendi seçimi dışında arkadaş ve iletişimde olduğu bireyler tarafından iletişime tercih edilmemesi durumu ve bireyin kendi istediği ve tercihiyle diğer bireylerle arasına duvar örerek iletişim kuracağı kişi sayısını azaltması sonucunda iletişimde oluşan azalmayla oluşabilmektedir (Aral ve Gürsoy, 2009;Erözkan, 2009). İletişim insanlar için önemli bir etkidir. Yaştan bağımsız olarak her insan iletişim kurma ihtiyacı hisseder. Yalnızlık istenilen ölçüde iletişim kuramamayla da ortaya çıkabilmektedir (Yöyen, 2017). Yalnızlık duygusu yaşayan insanlar problem durumlarında başkalarından yardım isteyemediklerini ifade etmişlerdir (Erözkan, 2004).

Erken çocukluk döneminde hızlı olan sosyal gelişimin sonucunda, çocukların mutluluklarının ve ruh sağlıklarının iyi olduğunun göstergesi olarak hem yetişkinlerle hem de yaşlıları ile olumlu ilişkiler kurmaları beklenmektedir. Ancak

zaman zaman bunun tersi bir durum ortaya çıkabilmekte, çocuklar yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları yaşayabilmektedir (Yazıcı, Duyan ve Gelbal, 2013). Çocuğun sosyal duygusal gelişimi göz önünde bulundurulduğunda, çocukların bağlanma durumları ile memnuniyetsizlik ve yalnızlık duyguları arasında bir ilişki olabileceği düşünülmekle birlikte, ilgili alanyazında bu tür bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç kapsamında aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranacaktır:

- 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasında bir ilişki var mıdır?
- 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları çocuğun cinsiyetine, ayrı odası olma durumuna, 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna, 0-2 yaş arasında annenin çalışma durumuna, annenin ve babanın yaşına, annenin ve babanın eğitim durumuna, annenin ve babanın gelir durumuna, evdeki toplam çocuk sayısına, doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları çocuğun cinsiyetine, ayrı odası olma durumuna, 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna, 0-2 yaş arasında annenin çalışma durumuna, annenin ve babanın yaşına, annenin ve babanın eğitim durumuna, annenin ve babanın gelir durumuna, evdeki toplam çocuk sayısına, doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yalnızlık -bağlanma perspektifinden- yakınlık, sevgi ve bakım ihtiyaçlarının, bağlanma figürünün karşılık vermemesi veya uygun olmaması nedeniyle, tatmin edilmediğini gösteren öznel bir durum şeklinde tanımlanmıştır (Weiss, 1973). Bu tanımdan yola çıkılarak yalnızlık veya sosyal memnuniyetsizlik ile bağlanma stilleri

arasında bir bağ olduğu düşünülmektedir. Literatürde hem yalnızlığın hem de bağlanma stillerinin çocukların gelişimi üzerindeki etkileri veya bu durumların ortaya çıkış nedenleri göz önünde bulundurularak çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Örneğin; ebeveynlere veya diğer yetişkinlere karşı bağlanma durumunun çocuklar üzerindeki etkisi (Boldt, Kochanska, Yoon ve Nordling, 2014; Ebbeck, Phoon, Tan-Chong, Tan ve Goh, 2015; Görgü, 2015; Pinto, Veríssimo, Gatinho, Santos ve Vaughn, 2015; Psychogiou ve diğerleri, 2018; Richaud de Minzi, 2010; Yerlioğlu (2010)), ebeveynlere karşı bağlanma durumları arasındaki uyum (Di Folco, Messina, Zavattini ve Psouni, 2017), ebeveyn-çocuk bağlanmasının nedenleri ve olası sonuçları (Boldt, Kochanska, Grekin ve Brock, 2016) ve bağlanmada çeşitli değişkenlerin etkisi (İlaslan, 2009; Koyuncu, 2017; Toth, Lakatos ve Gervai, 2013; Trapolini, Ungerer ve McMahon, 2007) bu çalışmalardan bazılarıdır. Bununla birlikte dünyada bazı araştırmacılar da yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliğe odaklanmış; çocuklarda yalnızlıktaki değişim kalıplarını (Jobe-Shields, Cohen ve Parra, 2011), çocukluk dönemlerinde yalnızlıkla baş edilme durumlarını (Besevegis ve Galanaki, 2010), çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik durumlarını (Coplan, Closson ve Arbeau, 2007; Vellymalay, 2010), yalnızlığın çeşitli durumlardaki rollerini (Fontaine, Yang, Burks, Dodge, Price, Pettit ve Bates, 2009), yalnızlığın nesiller arası aktarımını (Junttila ve Vauras, 2009) ve yalnızlığın çocuklar tarafından kavramlaştırılmasını (Chipuer, 2004) incelemişlerdir. Türkiye’de ise yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik okul öncesi gruplarından ziyade daha büyük yaş grubundaki katılımcılarla çalışılmıştır. Örneğin; farklı deneyimlere sahip gençlerin yalnızlık stillerindeki değişim (Yenidünya, 2017), üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki (Yöyen, 2017), bir meslek yüksek okulunda okuyan öğrencilerin yalnızlık seviyelerinin ve yalnızlıklarına etki eden değişkenler (Yalaz Seçim, Alpar ve Algür, 2014), ilkökul çocuklarının okul sonrası bakım sürecinde yaşadıkları yalnızlık ve sosyal doyumsuzluk duyguları (Demircan ve Demir, 2014), bağlanma stillerinin ergenlerdeki yalnızlığı açıklama gücü (Karakuş, 2012) ve ilkökul öğrencilerinin yalnızlığının belirleyicisi olarak öğrencilerin algıladığı akran sosyal desteği (Kalkan ve Epli-Koç, 2011) çalışılan konulardan bazılarıdır. Bununla birlikte, Gülay (2009) çalışmasında 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen birtakım değişkenleri ve bu değişkenlerin

birbirleri ile ilişkilerini incelemiş, Yazıcı, Duyan ve Gelbal (2013) Loneliness and Social Dissatisfaction Questionnaire'ı (Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği) 60–72 aylar arasındaki Türk çocuklarına uyarlamış; Bogaerts, Vanheule ve Desmet (2006) ise Belçika'da 440 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada ebeveyn bağlanması, akran bağlanması ve öznel duygusal yalnızlık hissi arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Ancak yapılan literatür taraması sonucunda okul öncesi dönem çocuklarının bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte, özellikle Türkiye'de bu dönem çocuklarının yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerine ilişkin çalışmalar da oldukça sınırlıdır. Bu nedenle bu çalışmanın ilgili literatürde önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Ayrıca, bağlanma perspektifinden kişinin yalnızlık duygusu incelendiğinde, özellikle birtakım ihtiyaçların karşılanmamasının veya sağlıklı birtakım bağlanma durumlarının yalnızlığa neden olacağı da yine ilgili literatürde vurgulanmıştır. Bu nedenle okul öncesi dönem çocuklarının bağlanma stilleri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik durumları arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasının, hem ebeveyn hem de öğretmen uygulamaları açısından yol gösterici birtakım eğitimlerin hazırlanması veya durumun iyileştirilmesi açısından birtakım önlemlerin alınması için de önemli bir başlangıç noktası olabileceği düşünülmektedir.

1.4.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- Araştırma Tokat ili ile sınırlıdır.
- Araştırmanın en büyük kısıtlılığı öz bildirimine dayanmasıdır. Verilen cevapların doğru olduğu kabul edilmiştir.
- Araştırma, “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri Ölçeği” ve “Yalnızlık Ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği” ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1.BAĞLANMA TEORİSİ VE BAĞLANMA DAVRANIŞI

John Bowlby 1907 yılında Londra’da doğmuş, çeşitli okullarda öğretmenlik yaparken, tıbbi ve psikoanalitik eğitimler almıştır. Zaman içerisinde çocuk rehberliği ile ilgilenmeye başlayan Bowlby, kurumlarda büyüyen çocukların sorunlarına odaklanmıştır. Gözlemlerine göre kurumlarda büyüyen veya evlatlık edinilen çocuklar, başta diğer insanlarla sıcak ve uzun süren ilişkiler kuramama üzere çeşitli duygusal sorunlar yaşamaktadırlar. Bunun üzerine Bowlby, bu çocukların sevmeyi beceremediğini, bunun sebebinin de yaşamlarının ilk yıllarında anneleri ile sağlam bir bağ kurma fırsatını kaçırmaları olduğunu düşünmeye başlamıştır. Daha sonra benzer belirtileri, bir süreliğine aileleri ile normal şekilde yaşayıp ardından uzun süreli ayrılığı deneyimlemiş çocuklarda da gözlemiştir. Bowlby’e göre bu durum çocukları öyle sarsmaktadır ki; kurdukları yakın bağı da kalıcı şekilde koparmaktadırlar. Bu gözlemleri sonucunda Bowlby, anne çocuk bağlanmasını yakından incelemeyi geliştirmeyi anlama için mümkün olmadığını ifade etmiştir (Crain, 2005).

Bowlby’e göre insan davranışı ancak içinde yaşadığı ortama olan uyumu göz önünde bulundurularak değerlendirilebilir. Tarih boyunca insanlar küçük gruplar halinde yaşamış, besin aramış ve avcılarının saldırı riski ile karşı karşıya kalmışlardır. Tehditle karşılaştıkları durumlarda ise zayıfları ve çocukları korumak için işbirliği içine girmişlerdir. Bu mücadelede çocukların hayatta kalabilmesi için yetişkinlere yakın olması önemlidir. Çünkü yetişkinle iletişimini kaybeden çocuğun öldürülme ihtimali de oldukça fazladır. Bu noktada çocukların bağlanma davranışı geliştirmesi, bir başka ifadeyle, kendisiyle ilgilenen kişiyle yakınlık kurmasını ve bu yakınlığı

geliştirmesini sağlayacak jest ve işaretleri kullanması oldukça hayati bir öneme sahiptir (Bowlby, 1982).

Bağlanma, bebeklerin ve ebeveynlerin birbirleriyle duygusal bağlara yol açacak şekilde iletişim kurdukları iki yönlü bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Trawick-Smith, 2013). Bir çocuğun annesinden veya ona annelik yapan yetişkinden ayrıldığında verdiği tepki, çocuğu yetişkine bağlayan ilişki ile anlam kazanır. Çocuğun burada kurmuş olduğu ilk insanî ilişki onun kişiliğinin temelini oluşturmakla birlikte, duygularının zaman zaman şiddetlenmesi ve çocukların bireysel farklılıkları, bu ilişkinin doğasını açıklamayı zorlaştırmaktadır. Ancak, bebeklerin ilk bir yıl içerisinde anne figürüne veya bebekle ilgilenen ve onun ihtiyaçlarını karşılayan bir yetişkine karşı güçlü bir bağ geliştirdikleri deneysel olarak ortaya koyulmuştur (Bowlby, 1969).

Çocuğun anne ile kurmuş olduğu bağ, anneye duyulan yakınlığın sonucu ortaya çıkan bir takım davranış sistemlerinin neticesidir. Çocukta bu sistemlerin gelişimi hem yavaş ve karmaşık olduğundan hem de bireysel birtakım farklılıklar gösterdiğinden, çocuğun yaşamının ilk 1 yılında bu durumla ilgili basit ve net bir açıklama yapmak oldukça zordur. Ancak çocuğun iki yaşına girmesi ve hareketlenmesi ile birlikte tipik bağlanma davranışı gözlenmeye başlar. Özellikle annenin ortamdaki ayrılması veya çocuğun ürkütücü bir şeyle karşılaşması durumunda, bu yaş çocuğun davranış sistemleri aktive olmakta, annenin görüntüsü, sesi veya dokunuşuyla çocuk normale dönmektedir. Üç yaşta da benzer durumlar gözlenirken sonraki yaşlarda sistemlerin aktive olması ve çocuğun anneye yakınlık aciliyeti azalır (Bowlby, 1969).

Üç aylık bebeklerden oluşan bir grup farklı yetişkinlerden oluşan bir grupta karşılaştığında annesine farklı şekilde tepki vermektedir. Ona gülümseyecek, tepki olarak ses çıkaracak ve onunla diğer yetişkinlere yaptığından daha uzun süreli şekilde gözleriyle izleyecektir. Ancak burada bebeğin annesini fark ettiği açık olmakla birlikte, bağlanma davranışının var olduğuna ilişkin bir şey söylemek güçtür (Bowlby, 1969). Çünkü Bowlby (1969) bağlanma davranışını, bir başka bireyde yakınlık arama ve bu yakınlığı sürdürme olarak tanımlamaktadır ve yukarıda verilen durumda çocuğun annesine yakınlığını sürdüreceğ şekilde davranma eğiliminde olup

olmadığı incelenmelidir. Bu noktada, annenin odadan ayrılmasına çocuğun verdiği tepki –ağlaması veya ağlayarak annesinin ardından gitmek istemesi- çocuğun yakınlığı sürdürme eğilimini ortaya koyacaktır (Bowlby, 1969).

Bir çocuğun seçtiği birincil bağlanma figürü ve diğer bağlanma figürleri, çocukla kimin ilgilendiği ve nasıl bir ortamda yaşadığı ile alakalıdır. Çocukların öz anne-baba, büyük kardeşler ve büyük ebeveynlerle yaşadığı bir evde, çocuğun bu kişiler arasında hem birincil hem de ikincil bir bağlanma figürü seçmesi beklenmektedir. Ancak, birincil bağlanma figürü anne dışında başka kişilerle doldurulabilmekle birlikte, çocuğun birincil ve ikincil bağlanma figürlerine davranışı aynı olmayacaktır. Bir çocuk açlık, yorgunluk gibi ihtiyaçları ortaya çıktığında veya bağlanma figürünün nerede olduğunu bilemediğinde bir bağlanma figürü arayacaktır. Bu figürü bulduğunda onunla yakın olmayı ve hatta fiziksel temas kurmayı da isteyebilir. Ancak bağlandığı figürden emin olan çocuğun ihtiyacı, yalnızca zaman geçirip oynayacağı bir oyun arkadaşı olacaktır. Her ne kadar zaman zaman birincil bağlanma figürü aynı zamanda çocuğun oyun arkadaşı rolünü görebilse de, genellikle ikincil bağlanma figürü olan kişi -örneğin çocuğun kendisinden büyük olan kardeşi veya arkadaşı- aynı zamanda oyun arkadaşı olacaktır (Bowlby, 1969).

Psikoanalitik teoride beslenme ve bakımla ilgili diğer durumlar yetişkin çocuk arasındaki bağın temelini oluştururken, bilişsel teoriye göre bağlanma bilişsel gelişimle, daha spesifik şekilde ifade edilecek olursa, bilişsel sürecin bir parçası olan nesne devamlılığı ile ilgilidir. Yani bebek beynindeki kodlamaların bir sonucu olarak zamanla tanıdığı ve tanımadığı kişileri ayırt edebilmektedir. Günümüzde en çok kabul gören görüş olarak Bowlby'nin görüşü ön plana çıkmaktadır. Bu görüşe göre, bebeklerin dünyaya uyum sağlamak amacıyla gösterdiği ağlama, gülme gibi birtakım tepkilerin sonucunda anne-bebek arasında bir duygusal bağ, bu duygusal bağın sonucu olarak da güçlü bir etkileşim ortaya çıkmaktadır (Kesicioğlu, 2015).

Bowlby (1969) bağlanma davranışının gelişimini 4 evreye ayırmıştır:

Evre 1. Figürün sınırlı ayrımıyla yönelim ve sinyaller: Evre normal şartlarda doğumdan iki aya kadar sürer ancak üç aya kadar da uzayabilir. Elverişsiz koşullar ise bu süreyi daha da uzatabilir. Bu evrede bebek insanlara yönelik birtakım

davranışlar gösterir ancak bir kişiyi diğerlerinden ayırabilme becerisi sınırlıdır. Genelde bir ses duyduğunda veya bir yüz gördüğünde ağlamayı keser (Bowlby, 1969). İnanlara ilgi gösterir, onlara gülümser, saçlarını veya parmaklarını tutar (Trawick-Smith, 2013).

Evre 2. Bir ya da birden fazla ayrı figüre yönelim ve yöneltilebilir sinyaller: Evre hem işitsel hem de görsel uyarıcı açısından 3 aydan sonra başlar ve yaklaşık 6 ay ve sonrasında kadar devam eder. Bu evrede bebek her ne kadar farklı yetişkinlere yakınlık gösterse de annesine veya bağ kurduğu yetişkine yönelimi farklıdır (Bowlby, 1969). Bu kişiye karşı daha çok gülümser veya sesler çıkarır. Özellikle 6. ayla beraber, bağ kurduğu kişiyle birlikte olmak için daha yoğun bir istek gösterir (Trawick-Smith, 2013).

Evre 3. Sinyallerin yanı sıra lokomasyon aracılığıyla ayrı bir figüre yakınlığın korunması: Evre altı yedi ay arasında başlar ve iki- üç yaş boyunca devam eder. Ancak çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan yetişkinle teması az ise evrenin başlaması 1 yaşı bulabilir. Bu evrede çocuğun hem bağ kurduğu yetişkine yakınlığı diğerlerinden çok daha farklı bir hal alır hem de onunla ilgili durumlara –yetişkini takip etme, geri döndüğünde onu karşılama gibi- tepkileri çeşitlenir. Yabancı kişilere karşı daha tedbirli davranmakla beraber, ikinci bir kişiyi ikincil bağlanma figürü olarak seçebilir (Bowlby, 1969).

Evre 4. Hedef düzeltimli bir partnerliğin biçimlenmesi: Çocuk annesinin duygu ve güdülerini anlar, kabullenir ve bunun sonucunda, Bowlby tarafından partnerlik olarak adlandırılan daha karmaşık bir ilişki tarzının temelleri atılır (Bowlby, 1969).

2.2.BAĞLANMA TEORİSİNİN TEMELLERİ VE GELİŞİMİ

0-2 yaş arasındaki bebeklik dönemi çocuğun gelişiminin en hızlı olduğu dönemdir. Bu dönemde fiziksel, biyolojik ve zihinsel gelişim birbiri ardına ilerlemektedir. Bu dönemde bebek, ihtiyaçlarının giderilmesi açısından ona bakan, onunla ilgilenen yetişkine bağımlıdır. Bu süreçte, çocukla onun ihtiyaçlarını gideren yetişkin arasında özel bir iletişim doğar. Bu iletişim, bebeğin becerilerinin yetersizliği nedeniyle kaçınılmazdır ve bu yetersizlik bağlanmayı da beraberinde getirir (Tüzün ve Sayar, 2006). Özellikle bebekle bu süreçte ilgilenen yetişkin

ebeveyni ise, ebeveyn-bebek arasında iki yönlü bağdan bahsetmek mümkündür. Bebekler ebeveynlerinden ayrılmaktan endişe ederken, ebeveynler de bebeklerinden ayrılma kaygısı yaşamaktadırlar (Trawick-Smith, 2013).

Bağlanma teorisi, John Bowlby ve Mary Ainsworth'un ortak çalışmasıdır. Freud ve diğer psikoanalitik düşünürlerden etkilenen Bowlby, etoloji, bilgi işleme, gelişimsel psikoloji ve psikanaliz ile ilgili diğer kavramlardan yararlanarak teorinin temel ilkelerini ortaya koymuş; ardından yine Freud ve psikoanalistlerden etkilenen Ainsworth ise, teorinin deneysel olarak test edilmesini de sağlayarak genişlemesine yardımcı olmuştur (Demirdağ, 2017).

2.3.BAĞLANMA STİLLERİ

Bağlanma teorisine göre, birey onu zaman zaman kendisi için önemli olan kişilerle, bir başka ifadeyle bağlanma figürleriyle, özellikle ihtiyaç durumlarında yakınlık arama konusunda motive eden psiko-biyolojik bir sistemle yani bağlanma davranış sistemiyle doğmuştur. Öznel bir güvenlik ve emniyet duygusu ile birlikte yeterli koruma ve desteği sağlamak, bu sistemin temel amacıdır (Bowlby, 1969).

Ainsworth 1913 yılında Ohio'da doğmuş, ancak Kanada'da büyümüştür. Doktora sonrası Bowlby'nin asistanlığı için verilen bir ilana karşılık İngiltere'ye giderek 40 yıl sürecek bir iş birliğini başlatmıştır (Crain, 2005). Eşinin Uganda'dan gelen bir iş teklifini kabul etmesi üzerine onunla Uganda'ya gitmiş, Uganda'nın köylerinde anne-bebek bağlanması üzerine iki yıl boyunca doğal gözlemler yapmış, bulgularını kitap haline getirmiştir. Amerika Birleşik Devletlerine döndükten sonra ise Baltimore'da orta sosyoekonomik düzeyden bebek ve annelerini gözleyerek bağlanma stillerini tespit etmeyi amaçlamıştır (Crain, 2005; Özgün, 2015).

Baltimore'daki çalışmada Ainsworth ve öğrencileri, bebekleri ve annelerini yaşamlarının ilk yılında evlerinde gözlemiş; ardından da bebeklerin yeni ortama geçtiklerinde nasıl davranacaklarını gözlemek için onları ve annelerini Johns Hopkins Üniversitesindeki oyun odasına getirmişlerdir. Ainsworth özellikle bebeklerin yeni ortama uyum sağlama sürecinde annelerini nasıl kullanacaklarını ve iki kısa ayrılık durumuna nasıl tepki vereceklerini gözlemek istemiştir. İlk ayrılık durumunda anne odada bebeğini bir yabancıyla, ikincisinde ise bebeğini tamamen

yalnız bırakmıştır. Her iki ayrılık süresi de yaklaşık 3 dakika sürmüŒ; ancak bebek aşırı tepki verirse bu süre kısaltılmıştır. Toplamda yaklaşık 20 dakika süren bütün süreç, Yabancı Durumu olarak adlandırılmıştır (Crain, 2005).

1. Güvenli bağlanma (secure attachment): Anneleriyle oyun odasına girdikten kısa bir süre sonra annelerini çevreyi keşfetmek için kullanan bebeklerin, anneleri odadan ayrıldığında zaman zaman keyifsiz olduğu gözlenmiştir. Ayrıca keşfedici oyunlarında da azalma olduğu görülmüştür. Anneleri geri döndüğünde ise onları karşılamış ve birkaç dakikalığına annelerine yakın durmuşlardır. Yeniden güvende olduklarını hissettiklerinde ise çevrelerini keşfetmek için yeniden cesaret göstermişlerdir (Crain, 2005).

Ainsworth bu çocukların ev durumlarını gözlemlediğinde, annelerin bebeklerinin ihtiyaçlarına karşı hassas olduklarını, çocukların ağlama veya diğer tepkilerine zamanında karşılık verdiklerini belirlemişlerdir. Ayrıca evlerinde çok ağlamayan bu çocuklar orada da annelerini etrafı keşfetmek için bir aracı olarak kullanmışlardır. Ainsworth'e göre bu çocuklar sağlıklı bağlanma davranışları göstermiş, annelerin gün içerisindeki tepkilerinden dolayı onun koruyucu olduğuna inandıkları için deney ortamındaki varlıkları da bebeklerin deney süresince etrafı keşfetmeleri konusunda cesaretlendirici bir güç olmuştur (Crain, 2005).

2. Kaçınmacı bağlanma (avoidant attachment): Bu bebekler deney süresince oldukça bağımsız görünmüşlerdir. Her ne kadar odaya girer girmez oyuncakları araştırmaya başlasalar da, etrafı keşfetmek için annelerini bir aracı olarak kullanmamışlardır. Annelerini görmezden gelen bebekler anneleri odadan ayrıldığında üzgün ya da keyifsiz görünmedikleri gibi anne geri döndüğünde de ona bir yakınlık göstermeye çalışmamışlardır. Hatta anneleri onları kucaklarına almak istediğinde, anneden uzaklaşmaya çalışmışlardır (Crain, 2005).

Her ne kadar bu tarz davranışlar bağımsızlığın bir göstergesi gibi algılanıp olumlu gibi düşünülse de, Ainsworth bu tarz davranışlar sergileyen çocukların duygusal birtakım zorluklar yaşadıklarını vurgulamıştır. Nitekim ev gözlemleri de bu görüşü desteklemiş, annenin nispeten duyarsız, müdahaleci veya reddedici bir tavır sergilediğini ortaya koymuştur. Bu durumda da bebek her ne kadar evde bağımsızmış

gibi görünse de, annesinin nerede olduğu konusunda ciddi endişeler yaşamaktadır ve anne odadan ayrıldığında ağlamaktadır (Crain, 2005).

3. Dirençli (kaygılı/kararsız) bağlanma (resistant attachment): Bu tarz bağlanma gösteren bebekler, anneleri yakınlarındayken etraflarındaki diğer kişilerle ilgilenmektedirler. Ancak, herhangi bir ayrılık durumu ile karşılaştıklarında hem o anneye yakın olmak hem de ondan uzak kalmak istemektedirler (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005).

4. Organize olmamış, dağınık bağlanma (disoriented attachment): Bebeğin annesi depresyonda ya da hasta olduğu durumda veya bebeği istismar ettiğinde ortaya çıktığı düşünülen bağlanma türüdür. Bu durumların sonucunda ortaya çıkan kaygı, tutarlı bir bağlanma gelişmesini engellemekte; kaçınan ve kararsız bağlanma davranışlarına neden olmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987).

2.4.ÇOCUKLARDA YALNIZLIK VE MEMNUNİYETSİZLİK

Yalnızlık, insanın her zaman her yerde karşılaşılabileceği bir olgu, bir deneyimdir. Tarihte de yalnızlık sanatçılar, şairler, müzisyenler ve filozoflar tarafından kimi zaman olumlu kimi zaman da olumsuz bir olgu olarak değerlendirilmiş; bir başka ifadeyle, kimi zaman bir şans kimi zaman bir lanet olarak görülmüştür. İnsan ömrü boyunca deneyimlenen yalnızlığın pek çok nedeni olduğu gibi, bu deneyime verilen tepkinin de pek çok çeşidi vardır. Bazı insanlar yalnızlığı, yaşamın stresinden uzaklaşma, tefekkür etme ve/veya doğa ile iç içe olma için bir fırsat olarak görürken, bazıları bunu bir sosyal tecrit olarak algılayarak kendilerini daha da geri çekebilirler (Coplan & Bowker, 2014).

Coplan ve Bowker (2014) çeşitli psikolojik çalışmalar üzerinde yaptıkları incelemeler sonunda yalnızlıkla ilgili ortaya çıkan birtakım temalarda da öncelikle yalnızlığın iyi ya da kötü olmasına vurgu yapmışlardır. Örneğin; ilk ortaya çıkan “yalnızlık kötüdür” temasıdır. Bu temada, insanın bir yere ait olmasının bir ihtiyaç olduğuna vurgu yapılmış; yalnızlık durumunun beraberinde toplumdaki uzaklaştırma, akran dışlaması, sosyal tecrit ve birtakım klinik rahatsızlıkları da beraberinde getireceği üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte yalnızlık iyi olabilir çünkü yalnızlık kişi için bir yenilenme süreci, yaratıcılığını geliştirebildiği bir alan veya

inancından kaynaklı birtakım deneyimler edinme anlamına da gelebilir (Coplan & Bowker, 2014). Bu durumun temelinde, yalnızlık duygusunun öznel doğası yatmaktadır. Bir başka ifadeyle, yalnızlık bazıları için mutsuzluk, üzüntüyen, bazıları için de –yalnızca- çok da iyi olmayan bir durum olarak açıklanabilir (Chipuer, 2004). Bu çalışmada üzerinde durulacak nokta yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik olduğundan, yalnızlığın olumsuz bir durum olarak görüldüğü bakış açılarına vurgu yapılacaktır.

Peplau ve Perlman (1984) yalnızlığı, kişinin, sosyal ilişkilerinin hem nitelik hem de nicelik açısından dikkate değer ölçüde yetersiz olması durumunda yaşadığı olumsuz deneyim olarak tanımlamaktadırlar. Bir başka tanımıyla yalnızlık, “üzücü ya da acı verici bir izolasyon hissi: yani yalnız kalmak, ayrılmak ya da diğerlerinden uzak durmaktır. Bu durum, işbirliği, bağ kurma veya yakınlık kurmaktan mahrum olmayla veya bu durumlara özlem duyma ile ilişkilidir” (Parkhurst ve Hopmeyer, 1999, s.58).

Yalnızlık, yetişkinlerin yanı sıra çocuklar arasında da yaygın bir deneyimdir (Asher, Hymel ve Renshaw, 1984) ve diğer risk faktörleriyle ilişkilidir (Galanaki, Polychronopoulou ve Babalis, 2008). Yetişkinlerde de çocuklarda da yalnızlık, sosyal ilişkilerin ve üzüntü veren birtakım durumların çeşitli yönlerinde ortaya çıkan memnuniyetsizlik algısının bir sonucu olarak düşünülebilir (Chipuer, 2004). Daha yeni araştırmalar, çocukların yalnızlık kavramını anlamadığı ve yalnız hissetmekle yalnız kalmak arasındaki farkı ayırt edemediği konusundaki erken iddialara itiraz etmiştir (Cassidy ve Asher, 1992; Hymel, Tarulli, Thomson ve Terrell-Deutsch, 1999).

2.5.BAĞLANMA PERSPEKTİFİNDEN YALNIZLIK

Kişilerarası problemler ve güvensiz bağlanmanın sonucu olan düşük kaliteli, istikrarsız ilişkiler, öznel yalnızlık duygularını beraberinde getirebilmektedir. Yalnızlık, bir kişinin başkalarıyla ilişkilerinde ortaya çıkan gerçek ya da kişi tarafından algılanan yetersizliklerden ve yine başkalarıyla ilişkilerindeki yoksunluk duygusundan kaynaklanan olumsuz bir psikolojik deneyim olarak açıklanabilir. Burada vurgulanan yetersizlikler, yalnızca arkadaş ya da sosyal etkinlik sayısı gibi

nicel göstergeler değil aynı zamanda kişinin kendisini ilişkideki partneri tarafından sevilmemiş, kabul görmemiş, yeterince ilgilenilmemiş, yanlış anlaşılmış ve onaylanmamış hissettiği, duygusal yakınlık açısından sorunlar yaşadığı düşük kaliteli bir ilişkinin de göstergeleridir (Mikulincer ve Shaver, 2014).

Weiss (1973) yalnızlığa bağlanma perspektifinden bakmış ve yalnızlığın, yakınlık, sevgi ve bakım ihtiyaçlarının, bağlanma figürünün karşılık vermemesi veya uygun olmaması nedeniyle, tatmin edilmediğini gösteren öznel bir durum olduğunu ifade etmiştir. Yani yalnızlık, temel ihtiyaçların tam olarak karşılanamadığı durumlarda ortaya çıkan bir tür ayrılık sorunudur. Bu nedenle de, yalnızlık duygusunun kişinin kendini güvende hissetmesini sağlayan veya sevgi, kabul görme, anlaşılma ve ilgi ihtiyaçlarını tatmin eden kişiler tarafından yatıştırılması veya önlenmesi önemlidir (Mikulincer ve Shaver, 2014). Ayrıca Mikulincer ve Shaver (2014) çeşitli çalışmalara atıfta bulunarak, kaygılı bağlanmanın kaçınmacı bağlanmaya oranla yalnızlığa daha fazla yol açtığını ifade etmişlerdir.

Kaygılı bağlanan kişiler, özellikle sevgi ve güvenliğe ilişkin tatminsizliklerini abartmaktadırlar. Kaçınmacı bağlanan kişiler ise, bağlanma gereksinimlerini reddetmeye veya engellemeye çalışmaktadırlar ve buna bağlı olarak da çok da kaliteli olmayan ilişkiler veya ihtiyaçlara karşılık vermeyen kişiler hakkında daha az farkındalık geliştirmektedirler. Bu bireyler, kendilerini sıkı ve gergin hissetmelerine neden olan sosyal birtakım etkileşimlerden kaçınma eğilimindedirler (Mikulincer ve Shaver, 2014).

Brumbaugh ve Fraley'e (2006) göre kişiler birtakım sosyal etkileşimler kurarken, çeşitli bilgi ve tutumların etkisinde kalırlar. Bu bilgi ve tutumlar, aynı kişilerle eski etkileşimlerin bir sonucu olabileceği gibi, farklı kişilerle kurulan ilişkilere dayalı bilgi ve tutumların yeni durumlara transferinin de bir sonucu olabilir. Bu bilişsel kurgular, kişinin kurduğu sosyal etkileşimler sırasında ortaya çıkarmaya çalıştığı hedefler, birinin değeri, becerileri ve yeterlilikleri ve karşıdaki kişinin muhtemel dürtüleri ve eylemlerine ilişkin inançları ve kişilerarası etkileşime ilişkin birtakım bilgileri kapsar. Daha da önemlisi, bu kurgular bir kişinin bağlanma durumunun bir parçasıdır ve bağlanmaya ilişkin güvensizliklerinin yalnızlık

duygusuna dönüştürüldüğü ana kaynaklar arasındadırlar (Mikulincer ve Shaver, 2014).

2.6.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.6.1. Bağlanma İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Bağlanma ile ilgili yurt dışında yapılmış çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin; Psychogiou ve diğerleri (2018) yaptıkları çalışmada, her bir ebeveyne karşı güvensiz bağlanma durumunun, çocuklarda duyguları anlamadaki azalma ile ilişkili olup olmadığını ve çocukların anne ve babalarına tutarlı bağlanma gösterip göstermediğini incelemişlerdir. İngiltere’de yapılmış olan çalışmanın sonuçları, - çocukların yaşı ve ebeveynin depresyon belirtileri kontrol altında tutulduğunda- güvensiz anne-çocuk ve güvensiz baba-çocuk bağlanmasının çocuklarda daha düşük duyguları anlama durumuyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca çocukların anne ve babalarıyla bağlanma durumları arasında önemli ölçüde uyum söz konusudur.

Di Folco, Messina, Zavattini ve Psouni (2017) tarafından yapılan araştırmanın amacı, çocukların anne ve babalarına bağlanma durumlarının gösterilişi arasındaki uyumun incelenmesidir. Roma, İtalya’da farklı ilkokullarda eğitim gören 120 çocuğun katıldığı çalışmanın sonuçlarına göre, 6,5 yaş çocuklarının anneye bağlanma ve babaya durumlarının gösterilişleri arasında bir uyum söz konusudur.

Boldt, Kochanska, Grekin ve Brock (2016) tarafından 10 yaşta ebeveyn-çocuk bağlanmasının öncüllerinin, ilişkilerinin ve olası sonuçlarının araştırıldığı boylamsal çalışmanın katılımcılarını, 102 aile (anne, baba ve çocuklar) oluşturmuştur. Çalışmanın sonunda, duyarlı bakımın genel öyküsünün –hem anne-çocuk hem baba-çocuk ilişkisinde- 10 yaşında güvenli, kaçınmacı ve dağınık bağlanma ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Pinto, Verissimo, Gatinho, Santos ve Vaughn (2015), Bowlby’nin çocuğun ebeveynleriyle bağlanma kalitesi ile erken çocukluk dönemi boyunca geliştirdiği özsaygı arasındaki ilişkiye dair görüşlerini test ettikleri çalışmalarında, 45 çocukla çalışmışlardır. Çalışmanın sonunda, babayla güvenli bağlanma ve akranları tarafından kabul görmeyen –ikisinin- çocuğun özsaygısının önemli bir yordayıcısı

olduğu belirlenmiştir. Anneyle güvenli bağlanma da yine çocuğun özsaygısı ile ilişkilidir ancak özsaygının tek önemli yordayıcısı değildir.

Ebbeck, Phoon, Tan-Chong, Tan ve Goh (2015) tarafından yapılan çalışmada, Singapur'daki iki ocuk bakım merkezindeki bakıcıların, bebeklerin/küçük çocukların bağlanma davranışları hakkında fikir verebilecek temel bakım sistemini nasıl uyguladıklarını incelenmiştir. Çalışmanın sonunda, bebeklerdeki/küçük ocuktardaki bağlanmanın, gelişmiş eğitim uygulamaları, ailelerle işbirliği, personelin ekip çalışması ve istihdamdaki istikrar aracılığıyla güçlendiğini belirlenmiştir.

Boldt, Kochanska, Yoon ve Nordling (2014), Iowa, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çocuklarla yaptıkları çalışmada, çocukların anne babalarıyla güvenli bağlanmalarını incelemişlerdir. Çalışmanın sonunda, iki yaş dönemi çocuklarının güvenli bağlanma puanlarının çocukların okul yeterlikleri ile genellikle orta düzeyde ve pozitif şekilde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, orta çocukluk dönemindeki çocukların güvenli bağlanma puanları, davranış problemleri ile negatif, okul yeterlilikleri ile pozitif ilişkilidir.

Toth, Lakatos ve Gervai (2013) Macar ocuklarla yaptıkları çalışmada bağlanmada cinsiyetin etkisini açıklamayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda, daha önce kızların daha güvenli anne-ocuk ilişkisi kurduğunu, erkeklerin ise ilişkilerde birtakım problemler yaşadığını vurgulayan çalışmalarla paralel bulgulara rastlanmıştır.

McFarland-Piazza, Hazen, Jacobvitz ve Boyd-Soisson (2012) 117 baba ve bebeğinin katıldığı çalışmada, babaların bağlanma stilleri ile onların bakım kalitelerine ilişkin bazı boyutlar arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın sonunda, duyarlı bakımın babanın güvenli-özerk bağlanmasıyla, kavgacı bir bakım şeklinin babanın önemsenmeyen-kararsız bağlanmasıyla, kopuk ve rollerin tersine döndüğü bir bakımın ise babanın kararsız bağlanması ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bir başka ifadeyle babaların çocukluk deneyimleri ve bağlanma şekilleri, çocuklarına verdikleri bakımı etkilemektedir.

Barone ve Lionetti (2011) tarafından İtalya’da yapılan çalışmanın amacı, bağlanmanın evlat edinmedeki rolünü saptamaktır. Çalışmanın sonunda, annelerin ve çocukların bağlanma örüntüsü arasında %80 (güvenliye karşı güvensiz) ve %60 (güvenliye karşı kaygılı) oranında bir uyum olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, evlat edinen ebeveynlerin her ikisinin de güvenli bir zihin durumuna sahip olmasının, çocukların bağlanma konusunda yaşayacağı dağınıklığa karşı koruyucu bir faktör olduğu bulunmuştur.

Richaud de Minzi (2010) tarafından yapılan çalışmada, çocukların anne ve babaya bağlanmalarının bağımsızlığı; (2) baba ve annenin bağlanma kalitesi ile çocukların sosyal ve bilişsel öz yetkinliği, depresyon ve yalnızlık arasındaki ilişkiler ve (3) bu ilişkilerde cinsiyete göre farklılıklar incelenmiştir. Buenos Aires, Arjantin’de yapılan çalışmaya 8-12 yaş arasındaki 860 orta sınıf çocuğu katılmıştır. Çalışmanın sonunda, annelerle güvenli bağlanmanın babalarla güvenli bağlanmayla orta derecede ilişkili olduğu ve anne ve babaya güvenin, çocukların sosyal-duygusal çıktılarının önemli bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir.

Trapolini, Ungerer ve McMahon (2007) tarafından Avustralya’da 127 anne ve bebeğiyle yapılan çalışmada, annelerin kronik veya geçici depresyon durumlarının çocuk bağlanması üstündeki etkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonunda, eşzamanlı olarak depresyonda olan annelerin çocuklarının, sınırsız fiziksel saldırganlık ile karakterize edilen bağlanma geliştirme ihtimalinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık, annenin önceki kronik depresyon durumuna maruz kalma durumu ile 4 yaşındaki çocukların bağlanma temsilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Konuyla ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaların bazıları ise şu şekildedir: Koyuncu (2017) tarafından yapılan araştırmada, bireyin erken çocukluk döneminde bipolar ebeveyne sahip olmasının çocuğun bağlanma şekillerine etkisi incelenmiştir. Betimsel ve ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı çalışmaya, 70 normal 70 bipolar ebeveyne sahip 140 birey katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, erken çocukluk döneminde bipolar hastalığı olan ebeveyne sahip olan bekâr bireylerin kaçınmalı ve kaygılı bağlanma düzeylerinin evli bireylerinkinden, evli bireylerin güvenli bağlanma düzeylerinin bekâr bireylerinkinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bipolar bozukluk hastalığı olan ebeveyne sahip bireylerin kaçınmalı bağlanma düzeylerinin, normal ebeveyne sahip olan bireylerin düzeylerine oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bipolar bozukluk hastalığı olan ebeveyne sahip bireylerin kaygılı bağlanma düzeylerinin, normal ebeveyne sahip olan bireylerin düzeylerine oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tan (2016) tarafından 230 anne adayı ile yürütülen çalışmada, anne adaylarının kendi ebeveyn ve eşleriyle kurdukları bağlanma ilişkisi ve bebekleriyle kurdukları doğum öncesi bağlanma arasındaki ilişkide anne adayının erken dönem şemalarının aracı değişken olarak rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda, planlı şekilde hamile kalan anne adaylarının prenatal bağlanma düzeyinin, planlı olmayan anne adaylarınınkinden önemli ölçüde yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, planlı şekilde gebe kalan ve planlamadan gebe kalan anne adaylarının kendi anne babaları ile kurdukları kaygılı bağlanma düzeyi ve eşleri ile aralarındaki kaçınmalı bağlanma düzeyi anlamlı bir şekilde farklılık göstermiştir.

Görgü (2015) tarafından 5-6 yaş grubundaki çocuklar ve onların anneleri ile yürütülen ve okula devam eden 5-6 yaş grubu çocukların bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları ile annelerinin bağlanma biçimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan çalışmanın sonucunda, çocukların bağlanma biçiminin, çocukların cinsiyetlerine ve okula devam etme sürelerine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Ancak, ilk 1 yılda çocukla kimin ilgilendiği, annenin yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu ve bağlanma biçimi değişkenlerinin çocukların bağlanma biçimini etkilemediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, annelerin bağlanma biçimleri ile endişe düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunurken, özellikle güvenli bağlanan annelerin endişe düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın bir başka bulgusu ise, annelerin kişilik özellikleri ile çocukların bağlanma biçimleri arasında anlamlı bir fark bulunduğunu gösterirken, güvenli bağlanan çocukların annelerinin dışadönük, rahat, gerçekçi, bağımsız ve daha az kontrollü oldukları ortaya çıkmıştır.

Ata (2014) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin bağlanma boyutları ile sınıf yönetimi profilleri ve ailelerle kurulan iletişim ve işbirliğine ilişkin çeşitli algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Kırıkkale’de görev yapan okul öncesi öğretmenleri ve onların sınıflarına devam eden 4-5 yaş

arasındaki çocukların anneleri ile yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlere ait bağlanma kaygısının sınıf yönetiminde tükenmiş; kaçınma bağlanmasının ise ilgili sınıf yönetimi profili ile anlamlı ve pozitif bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin bağlanma kaygısı ile annelerin ailelerle kurulan iletişim ve işbirliğine ilişkin öğretmen algılarından beklentiler, işbirliği ve katılım boyutları arasında anlamlı ve negatif ilişkileri olduğu görülürken; öğretmenlerin kaçınma bağlanmasına yönelik herhangi bir ilişki bulunmamıştır.

Özgür (2011) yaptığı çalışmada, bağlanma teorisinin sonuçlarını korumaya muhtaç çocuklar, kurumda görev yapan uygulayıcılar ve meslek elemanları açısından incelemiştir; bağlanma teorisinin, “aileye dönüş” olgusunda, alanda çalışan uygulayıcılar ve meslek elemanlarının kullanabileceği güçlü bir araç olduğunu ortaya koymuştur

Yerlioğlu (2010) tarafından yapılan çalışmada, çocuğun bağlanma davranışı, anne duyarlılığı, çocuğun kendini denetleme becerisi ve sosyal yetkinliği arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya 76 okul öncesi dönem çocuğu, anneleri ve anaokulu öğretmenleri katılmıştır. Çalışmanın sonunda, anne hassasiyetinin bağlanma davranışı ve kendini denetleme becerisi arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, çocuğun bağlanma davranışı ve annenin ya da öğretmenin sosyo-duygusal uyum değerlendirmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken, çocuğun kendini denetleme becerisi ve bağlanma davranışının, sosyo-duygusal uyum ile anlamlı bir etkileşimi olduğu görülmüştür.

İlaslan (2009) yaptığı çalışmada, çocukların bağlanma davranışlarını farklı değişkenler açısından incelemiştir. İki-beş yaş arasında 57 çocuk ve bu çocukların annelerinin katıldığı çalışmanın sonunda, çocukların bağlanma davranışlarının cinsiyete, bakım tarzına ve annenin çalışma durumuna göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Bununla birlikte, çocuğun rahatlık bağlanma, güvenli bağlanma ve kaçınılmalı bağlanma davranışlarının annelerin eğitim durumlarına göre farklılaştığı ancak, uyumlu ve dirençli bağlanma davranışlarının, annelerini eğitim düzeylerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Ayrıca, çocukların rahatlık, uyumlu, güvenli, kaçınılmalı bağlanma davranışları puan ortalamaları da, annelerin bağlanma stillerine göre farklılık göstermektedir.

Yıldız (2008) tarafından yapılan araştırmada, 9-10 yaş arası 100 çocuğun ve annelerinin bağlanma stilleri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiş; çalışmanın sonunda, anne güvenli-çocuk güvenli bağlanma kopyalamasının gerçekleştiği belirlenmiştir. Ayrıca, kız çocukların erkek çocuklardan daha güvenli bağlandığı ve güvensiz annelerin çocuklarında da güvenli bağlanma ortaya çıktığı bulunmuştur.

Kapçı ve Küçükker'in (2006) Ana Babaya Bağlanma Ölçeği-ABBÖ'nin Türk üniversite öğrencileri için psikometrik özellikleri inceledikleri çalışmaya, 547 kişi katılmıştır. Ölçeğin geçerliği boyutunda, yapı geçerliğini değerlendirmek üzere açıklayıcı faktör analizi yapılmış, ölçüt geçerliğini sınamak için farklı ölçeklerle korelasyonu incelenmiştir. Güvenilirliği için ise, iç tutarlılık, iki-yarı ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, ebeveyne bağlanma örüntüsünü değerlendirmede ABBÖ'nin psikometrik özelliklerinin doyurucu olduğu ve ülkemizde kullanılabileceği görülmüştür.

Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal (2005) yaptıkları araştırmada, Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri'nin geliştirilen kısa formunun psikometrik özelliklerini, ebeveyne bağlanma açısından değerlendirmişler; güven, iletişim ve yabancılaşma faktörlerinin Türk örneklemini için ortaya çıkmadığını ancak, anne ve baba alt ölçeklerinin yüksek iç tutarlılığa ve test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğunu belirlemişlerdir.

2.6.2. Yalnızlık Ve Memnuniyetsizlik İle İlgili Araştırmalar

Konuyla ilgili dünyada çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan birinde Galanaki, Mylonas ve Vogiatzoglou (2015), yeni geliştirilmiş olan Çocukların Yalnızlık Ölçeğini (Children's Solitude Scale) psikometrik açıdan değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini, Atina, Yunanistan'dan 833 dördüncü ve altıncı sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmanın sonunda, ölçeğin, orta ve geç çocukluk dönemlerinde yalnızlık nedenlerini incelemek açısından kullanılmasının uygun olduğu belirlenmiştir.

Jobe-Shields, Cohen ve Parra (2011) tarafından yapılan çalışmada, üçüncü sınıftan beşinci sınıfa kadar olan çocuklarda yalnızlıktaki değişim kalıpları ve bu kalıplar ile akran işleyişinin göstergeleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan çalışmaya 170 çocuk katılmıştır. Çalışmada akran işleyişinin farklı boyutlarına göre gruplar karşılaştırılmıştır. İstikrarlı Düşük grup pozitif akran işleyişi, Artırıcılar pasif, sosyal anlamda kendini geri çekme ve ilerleyen süreçte kurbanına dönüşme şeklinde karakterize edilmiştir. Azaltıcılar ise 3. Sınıfta bazı farklılıkların gözlemlendiği ancak 4. ve 5. Sınıfa gelindiğinde İstikrarlı Düşük'ten ayırt edilemeyen gruptur. Çalışmanın sonunda çocukların büyük çoğunluğunun İstikrarlı Düşük gruba dâhil olduğu ve gruplar arasında akran işleyişi açısından önemli farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Besevegis ve Galanaki (2010) tarafından yapılan çalışmanın amacı, çocukluk dönemlerinde yalnızlıkla nasıl baş edildiğinin incelenmesidir. Çalışmanın katılımcılarını, Yunanistan'ın başkenti Atina'da yaşayan ve ikinci, dördüncü veya altıncı sınıfa devam eden 180 çocuk oluşturmuştur. Çalışmanın sonunda, yalnızlıkla baş etmede yaşa ve cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Vellymalay (2010) Malezya'da özel bir okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarla çalışmış ve çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Verilerin yapılandırılmış bir görüşme formu ile toplandığı çalışmada, pek çok çocuğun okulda yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik hissini yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca, çocukların eğitim düzeyleri ile yaşadıkları yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik hissi arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Fontaine, Yang, Burks, Dodge, Price, Pettit ve Bates (2009) tarafından yapılan çalışmanın amacı, erken yaşta sosyal tercihlerle ergenlikteki kaygılı/depresif belirtiler arasındaki ilişkide yalnızlığın aracı rolünü incelemektir. Amerika Birleşik Devletlerinin üç farklı bölgesinden ve farklı eğitim düzeylerinden 585 çocuk, bu çalışmanın katılımcılarını oluşturmuşlardır. Çalışmanın sonunda, çocuklukta düşük sosyal tercihin, ergenlikteki endişeli kaygılı/depresif belirtiler

üzerindeki etkisine yalnızlığın kısmen aracılık ettiği ve bu etkiyi benzersiz bir şekilde artırdığı belirlenmiştir.

Junttila ve Vauras (2009) tarafından ebeveynler ve çocuklar arasında yalnızlığın nesiller arası bir aktarımının olup olmadığının incelenmesi amacıyla Finlandiya’da yapılan çalışmaya 834 anne, 661 baba ve 981 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonunda erkek çocuklarının kızlara göre daha fazla duygusal yalnızlık yaşadıkları belirlenirken, ebeveynlerle çocuklarının yalnızlık duyguları arasında doğrudan bir ilişki ortaya çıkmamıştır.

Coplan, Closson ve Arbeau (2007) tarafından yapılan çalışmada, erken çocukluk döneminde yalnızlık ve davranış sorunları arasındaki ilişkide olası cinsiyet farklılıklarının araştırılması amaçlanmıştır; Kanada’da yapılan çalışmaya 139 okul öncesi dönem çocuğu katılmıştır. Çalışmanın sonunda yalnızlığın, endişe, saldırganlık ve akran dışlanması ile pozitif ilişkili olduğu belirlenirken, cinsiyete ilişkin birtakım farklılıklar da tespit edilmiştir.

Bogaerts, Vanheule ve Desmet (2006) tarafından ebeveyn bağlanması, akran bağlanması ve öznel duygusal yalnızlık hissi arasındaki ilişki araştırılmış, Belçika’da yapılan çalışmaya 440 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın sonunda, akran bağlanmasının, ebeveyn bağlanması ve duygusal yalnızlık duygusu arasında güçlü bir şekilde aracılık ettiği belirlenmiştir. Bununla birlikte, ebeveyn bağlanmasının duygusal yalnızlık duygusuna doğrudan katkısının oldukça zayıf olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak, duygusal yalnızlık duygusunun, akran bağlanma stiline açıklanmasına önemli bir katkı sağlamadığı bulunmuştur.

Chipuer (2004) tarafından çocukların yalnızlığı nasıl kavramlaştırdıklarının incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada, Avusturyalı, 9-11 yaş arası 61 çocukla çalışılmış; çocuklara yalnızlık deneyimleri ile ilgili bir soru sorulmuş ve ardından Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeğini doldurmaları istenmiştir. Çalışmanın sonunda, çocukların yalnızlığı açıklarken birtakım sosyal eksikliklere ve endişe verici duygulara değindikleri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, yalnızlığı açıklarken çok az çocuk yalnız olmaya atıfta bulunmuştur.

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında, Yenidünya (2017), çocukluk çağı travmaları, stres verici yaşam olayları, risk faktörleri ve birtakım koruyucu faktörlerini deneyimlemiş gençlerin yalnızlık stillerindeki değişimi incelemiş; çalışmada 119’u kadın, 73’ü erkek olmak üzere toplam 192 genç ile çalışmıştır. Araştırma sonucunda, çocukluk çağı travmaları, stres verici yaşam deneyimleri ile gençlikteki yalnızlık arasında anlamlı bir şekilde pozitif ilişki olduğu, koruyucu faktörler ile yalnızlık arasında ise negatif yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Yöyen (2017) tarafından üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan çalışmaya, 527 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin benlik saygısı, insanlara güven duyma, ebeveyn ilgisi ve tartışmalara katılabilme düzeyleri ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu; babayla ilişki, yaş ve cinsiyet değişkenlerinin ise yalnızlık düzeylerini etkilemediği belirlenmiştir.

Yalaz Seçim, Alpar ve Algür’ün (2014) yaptıkları araştırmada, bir meslek yüksekokulunda okuyan öğrencilerin yalnızlık seviyelerinin ve yalnızlıklarına etki eden bazı demografik değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 348 öğrenci katılmış; çalışmanın sonunda, öğrencinin okuduğu bölüm, aylık geliri, kendi bilgisayarının olup olmaması ve yaşadığı yerde internet erişiminin olup olmaması ile yüksek yalnızlık puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Demircan ve Demir (2014) tarafından Türkiye’de ilkökul çocuklarının okul sonrası bakım sürecinde yaşadıkları yalnızlık ve sosyal doyumsuzluk duygularının incelendiği çalışmada 358 ilkökul çocuğu ile çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda, çocukla okul sonrası kimin ilgilendiği, annenin iş durumu ve okul sonrasında yapılan etkinlikler değişkenlerine göre yaşadıkları yalnızlık ve sosyal doyumsuzluk duygularının bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Yazıcı, Duyan ve Gelbal’ın (2013) yaptıkları çalışmada, Cassidy ve Asher (1992) tarafından geliştirilen Loneliness and Social Dissatisfaction Questionnaire’ın (Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği) 60–72 aylar arasındaki Türk çocuklarına uyarlanması amaçlanmıştır; ölçek, 60–72 aylar arasındaki 139 kız, 158

erkek olmak üzere toplamda 297 çocuğa uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda ölçme aracının 15 maddeden oluşan, tek boyutlu bir yapı sergilediği anlaşılmıştır.

Karakuş (2012) tarafından yapılan ve bağlanma stillerinin ergenlerdeki yalnızlığı açıklama gücünün incelendiği çalışma, 581 ortaöğretim öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, güvenli bağlanma stili ile yalnızlık arasında negatif yönlü, korkulu bağlanma stili ile yalnızlık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, güvenli bağlanma stilinin yalnızlığı önemli düzeyde açıkladığı belirlenmiştir.

Kalkan ve Epli-Koç (2011) tarafından yapılan çalışmanın amacı, ilkokul öğrencilerinin yalnızlığının belirleyicisi olarak öğrencilerin algıladığı akran sosyal desteğini incelemektir. Çalışmaya 222 ilkokul öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın sonunda, çocukların yalnızlığı ile algıladıkları akran sosyal desteği arasında ilişki olduğu, algılanan akran sosyal desteğinin yalnızlığın önemli bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir.

Erözkan (2009) tarafından 600 ergenle yürütülen çalışmada, lise öğrencilerinin yaşadıkları yalnızlığın nedenleri incelenmiş; çalışmanın sonucunda, lise öğrencileri için utangaçlık, sosyal kaygı ve öz-saygının yalnızlığın önemli nedenleri olduğu ortaya çıkmıştır.

Gülay (2009) tarafından 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen birtakım değişkenleri ve bu değişkenlerin birbirleri ile ilişkileri incelemek amacıyla yapılan çalışmaya, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 400 çocuk katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların sosyal konumları ile aşırı hareketlilik ve akranlarının şiddetine maruz kalma arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki söz konusuysen, sosyal konumları ile saldırganlık, korkulu-kaygılı olma, dışlanma, yardım amaçlı sosyal davranış ve sosyal olmayan davranış arasında ilişki yoktur.

Karaoğlu, Avşaroğlu ve Deniz (2009) tarafından, bir grup üniversite öğrencisinde yalnızlık duygusu ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaya, 446 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonunda, erkek öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin kızlardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu,

çeşitli sosyo-demografik değişkenlerden yalnızca öğrencinin yaşadığı çevreden memnun olma durumunun yalnızlık düzeyini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Özen (2009) tarafından yapılan araştırmada üç ilde çeşitli üniversitelerde öğrenim gören 717 ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencisi ile çalışılmış ve sanal sohbetin yalnızlık ile ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonunda, literatürdeki bulguları destekler şekilde, hem internet kullanımının bireyleri yalnızlığa sevk ettiği hem de yalnız hissetmenin Internet'e yönelttiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çeçen (2008) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ebeveyn tutum algılarına göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeyleri incelenmiş; çalışmaya 521 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmazken, ebeveyn tutumlarına göre farklılık gösterdiği, ebeveynlerinin tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin kendilerini daha az yalnız hissettikleri, arkadaşlarından ve ailelerinden daha fazla sosyal destek aldıklarını algıladıkları belirlenmiştir.

Aral ve Gürsoy'un (2000) yaptıkları araştırmada, çeşitli değişkenlerin gençlerin yalnızlık düzeyleri üzerinde etkili olup olmadığı incelenmiş; çalışmanın katılımcılarını 160 genç oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyet, sosyal ilişki kurmaya istek ve ders dışı zamanı geçirilen kişi değişkenleri katılımcıların yalnızlık puanı üzerinde anlamlı farklılık yaratırken, doğum sırası ve kardeş sayısı önemli bir farklılık oluşturmamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, araştırmanın veri toplama süreci ve veri analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ

Tarama modelleri, eskiden veya günümüzde devam eden durumu, olan haliyle betimlemeyi hedefleyen araştırma yaklaşımları olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2005). Tarama araştırmalarında amaç, bir konuyla ilgili olarak, katılımcıların tutum, görüş, ilgi ya da becerilerinin belirlenmesidir (Fraenkel ve Wallen, 2006). Çok sayıda katılımcıya ait görüş ve özelliklerin belirlendiği bu çalışmalarda (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014), değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi de mümkündür (Gay, Mills ve Airasian, 2006). Bu çalışmada 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlandığı için ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. “İlişkisel tarama yöntemi, birden fazla sayıdaki değişken arasındaki değişimin varlığı ve derecesinin belirlenmesini amaçlayan araştırma modelidir. Her bir değişken için semboller belirlenir; ilişkinin belirlenebilmesi için veri çiftleri oluşturulur” (Karasar, 2016, s. 114).

3.2.ÇALIŞMA GRUBU

Çalışma grubunu, Tokat ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 60-72 aylık 103 çocuk oluşturmuştur. Araştırmaya katılım gönüllülük esaslı olup, çocukların araştırmaya seçilme kriterleri aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- 60-72 aylık olmaları,
- Anne veya babalarını küçük yaşta kaybetmiş olmamaları,
- Normal gelişim göstermeleri.

Tokat ilinde bu kriterlere uygun çocuklardan seçkisiz örneklem yöntemiyle belirlenen 103 çocuk bu çalışmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Bu yöntemde tüm çocuklar örnekleme seçilmek için eşit ve bağımsız bir şansa sahiptir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

Tablo 1. Çalışma grubunu oluşturan çocukların demografik özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Kız	54	52,4
	Erkek	49	47,6
Çocuğun ayrı odası olma durumu	Var	81	78,6
	Yok	22	21,4
0-2 yaş arası çocuğa bakan kişi	Anne	82	79,6
	Anne dışındakiler	21	20,4
Çocuğun 0-2 yaş döneminde annenin çalışma durumu	Çalışmadı	80	77,7
	Çalıştı	23	22,3
Ailenin yapısı	Çekirdek	98	95,1
	Geniş Aile	5	4,9
Annenin Yaşı	20-25	28	27,2
	26-30	50	48,5
	31-35	25	24,3
Babanın Yaşı	26-30	59	57,3
	31-35	23	22,3
	36-40	21	20,4
Annenin Eğitim durumu	İlkokul	24	23,3
	Lise	58	56,3
	Üniversite	21	20,4
Babanın Eğitim durumu	İlkokul	24	23,3
	Lise	42	40,8
	Üniversite	37	35,9
Annenin Gelir Düzeyi	1700 altı	23	22,3
	1700-5300 arası	29	28,2
	Geliri yok	51	49,5
Babanın Gelir Düzeyi	1700 altı	37	35,9
	1700-5300 arası	66	64,1
Evdeki Çocuk Sayısı	1	41	39,8
	2	39	37,9
	3 ve üstü	23	22,3
Doğum Sırası	1	49	47,6
	2	31	30,1
	3	23	22,3

Çalışma grubunu oluşturan çocukların %52,4'ünü kızlar %47,6'sını erkekler oluşturmuştur. Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %78,6'sının ayrı bir odası var iken, %21,4'ünün ayrı bir odası bulunmamaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %79,6'sına 0-2 yaş aralığında anneleri bakmıştır. Ayrıca, katılımcı çocuklardan %20,4'üne anneleri dışındaki kişiler (anneanneleri, bakıcıları, babaanneleri) tarafından 0-2 yaş aralığında bakım hizmeti sağlanmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %77,7'sinin annelerionlar 0-2 yaş döneminde iken bir işte çalışmamışlardır. Bununla birlikte, çocuklardan %22,3'ünün annesi onlar 0-2 yaş döneminde iken bir işte çalışmışlardır.

Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %95,1'inin ailesi çekirdek aile iken, %4,9'unun ailesi geniş ailedir. Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %27,2'sinin annesi 20-25 yaş aralığında, %48,5'inin annesi 26-30 yaş aralığında ve %24,3'ünün annesi ise 31-35 yaş aralığındadır.

Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %57,3'ününbabası 26-30 yaş aralığında, %22,3'ünün babası 31-35 yaş aralığında ve %20,4'ünün babası 36-40 yaş aralığındadır.

Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %23,3'ünün annesi ilkokul, %56,3'ünün annesi lise ve %20,4'ünün annesi üniversite mezunudur. Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %23,3'ününbabası ilkokul, %40,8'inin babası lise ve %35,9'unun babası üniversite mezunudur.

Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %22,3'ünün annesi aylık geliri 1700 TL'nin altında, %28,2'sinin annesi aylık 1700-5300 TL aralığında bir gelire sahipken, annelerin %49,5'inin aylık hiçbir geliri bulunmamaktadır. Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %35,9'unun babası aylık 1700 TL'nin altında bir gelire sahipken, babaların %64,1'i 1700-5300 TL aralığında bir gelire sahiptir.

Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %39,8'inin evinde toplamda bir çocuk (kendisi), %37,9'unun evinde toplamda iki çocuk ve %22,3'ünün evinde toplamda üç ve üstünde sayıda çocuk bulunmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan çocuklardan %47,6'sı doğum sırasına göre ilk sırada doğan çocuktur. Katılımcılardan %30,1'i doğum sırasına göre doğan ikinci çocuk ve %22,3'ü doğum sırasına göre doğan üçüncü çocuktur.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmada veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu, bağlanma durumunun tespiti için “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri Ölçeği” ve sosyal yalnızlık ve memnuniyetsizlik durumunun belirlenmesi için “Yalnızlık Ve

Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

3.3.1.Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Formda çocuğun cinsiyeti, ayrı odasının olup olmadığı, 0-2 yaş aralığında çocuğa bakım veren kişi, 0-2 yaş aralığında annenin çalışıp çalışmadığı ya da kaç saat çalıştığı, ailenin yapısı, anne ve babanın yaşı, eğitim durumları, gelir düzeyleri, çocuğun kardeş sayısı ve doğum sırası gibi durumlara ilişkin bilgiler sorulmaktadır.

3.3.2.Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri Ölçeği (TOBAH):

Çalışmada kullanılan Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri Ölçeği (TOBAH), Cassidy (1988) tarafından altı yaş grubu çocuklar için geliştirilmiş; Seven ve Aytar (2010) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmıştır. Ölçek kapsamında, her biri yaklaşık 3 dakika süren altı hikaye çocuklar tarafından tamamlanmaktadır. Uygulamada oyuncak bebekler ve bebeklerin yaşadıkları ev, hikâyelere uygun şekilde düzenlenmekte, çocuğun kendisini oyuncak hikâyelerinin içerisinde hissetmesi sağlanmaktadır (Seven, 2006; Seven ve Güngör Aytar, 2010). Her hikaye beş üzerinden puanlanmaktadır. Ölçeğin üst puanlaması güvenli ilişkiyi ifade etmektedir. Sınıflandırma üç alt başlıkta yapılmaktadır. Güvenli ilişki de bebeğin ilişkisi özel ve değerlidir. Sıcak bir iletişim söz konusudur. Stresli durumun giderilmesi ve korunma için anneye eğilim vardır. Sonuç genelde olumludur. Puan olarak 4-5 verilir. Kaçınılmalı ilişkide bebek kabul görmeyen kişidir. Stresli durumları ve ailenin yardımına ihtiyacını inkâr eğilimindedir. Sonuç olumlu ise başarı çocuğun kendine aittir. Puan olarak 3 verilmektedir. Düşmanca/olumsuz ilişkide şiddet ve tuhafılık vardır. Anneyle iletişim yok denecek kadar az veya bozuktur. Puan olarak 1-2 verilmektedir. Kodlama, çocuk hakkında bilgisi olmayan kodlayıcılar tarafından eksiksiz yapılmaktadır. Hikâyeler “hale (halo) etkisinde” olmamak için tek tek kodlanmaktadır (Seven, 2006; Seven ve Güngör Aytar, 2010).

Ölçeğin Türkçe anlaşılabilirliği ve ölçmek istediği özellikleri ölçmesi için geçerlik ve güvenilirlik sağlanmıştır. Ölçeğin Alpha değeri SBDS/TE-Ö F sosyal

beceri bölümünün tümü için .94, işbirliği faktörü için .93, öz-kontrol faktörü için .86 ve atılganlık faktörü için .83'dür. İki yarı test korelasyonu ise aynı sırayla .93, .93, .88 ve .83'dür. Testin tümü ve alt ölçekler için puanların güvenilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir (Seven, 2006; Seven ve Güngör Aytar, 2010).

3.3.3.Yalnızlık Ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği (YSMÖ):

Çalışmada kullanılan Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği (YSMÖ), Cassidy ve Asher (1992) tarafından geliştirilmiş; Yazıcı, Duyan ve Gelbal (2013) tarafından Türk çocuklarına uyarlanmıştır. Ölçek 23 maddeden oluşmakta, çocukların kendileri tarafından cevaplanmaktadır. Faktör analizi yapılmadan önce verilere Bartlett testi uygulanmıştır. Bartlett testine göre k-kare değerinin manidar (k-kare=939,293; p=0.001) olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değerinin yüksek olduğu (0.726) görülmüştür. KMO değerinin yüksek çıkması ve Bartlett testinin manidar olmasının, örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmak için uygun olduğunu gösterdiği söylenebilir (Yazıcı, Duyan ve Gelbal, 2013).

Yapılan analizler sonucunda, geçerliği ve güvenilirliği sağlanan ölçek 23 maddeden oluşmakta ve 8 maddesi çocukların hobilerine yönelik olarak dolgu sorulardan 15 maddesi yalnızlık ve memnuniyetsizlik ölçeği için değerlendirmeye alınacak sorulardan oluşmaktadır. Ölçek 3lü likert tipi ölçek olup Evet, Bazen ve Hayır ifadeleri bulunmaktadır. Düz maddelere verilen "evet" yanıtlarına 3 puan, "bazen" yanıtlarına 2 puan ve "hayır" şeklindeki yanıtlarına ise 1 puan verilmiştir. Ters maddelerde ise bu puanlama ters şekilde gerçekleştirilmiştir. Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeğindeki "6, 9, 12, 17 ve 20." maddeler ters maddelerdir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 45 en düşük puan 15'dir. Ölçekten alınan yüksek puan yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyinin yüksek; düşük puan ise yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeğinde çocukların hobileri ve ilgileriyle ilgili maddeler "2, 5, 7, 11, 13, 15, 19 ve 22." maddeleridir ve bu maddeler ölçümde kullanılmamaktadır. Ölçek tek alt boyuttan oluşmaktadır (Yazıcı, Duyan ve Gelbal, 2013).

3.4.VERİLERİN ANALİZİ

Veri toplamada kullanılmış olan Kişisel Bilgi Formu ile “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri Ölçeği” ve “Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği” ile elde edilen veriler SPSS 22 paket programına aktarılarak verilerin analizi ve yorumlaması yapılmıştır.

Verilerin analizinde kullanılacak testlere karar vermek için veri dağılımının normalliğine bakılmıştır. Çalışmada n sayısı 50 ve üzeri olduğundan Kolmogorov Smirnov testi uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2011).

Ölçeklere ait dağılım şu şekildedir:

Tablo 2. TOBAH ve Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeklerine ait betimsel istatistikler

Ölçek	Aritmetik Ortalama	Ortanca	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
TOBAH	22,29	23,00	4,85	-,719	,169
Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik	23,44	24,00	4,16	,312	,829

Tablo 2 incelendiğinde, TOBAH ve Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik ölçeklerinin aritmetik ortalama ve ortanca değerlerinin birbirlerine çok yakın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 arasında yer almasından dolayı ölçek puanlarının normal dağılım gösterdikleri kabul edilebilir. Ölçek puanları normal dağılım gösterdiklerinden dolayı parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Çalışmanın katılımcılarından kişisel bilgi formuyla elde edilen verilere ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları gibi betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Eldeki veriler için ortalama (merkezi eğilim ölçüleri) ve standart sapma (genişlik değişkenlik ölçüleri) hesaplanmıştır. Verilerin analizinde iki grubu karşılaştırmak için bağımsız örneklem için t testi, üç ve daha fazla grubun karşılaştırılmasında ise tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Ayrıca, değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu kullanılmıştır

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

TOBAH ölçeği puanlarına göre araştırmaya katılan çocukların bağlanma durumlarına aşağıdaki Tabloda 3’de yer verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya katılan çocukların bağlanma durumları

Bağlanma durumu	Frekans (n)	Yüzde (%)
Güvenli	38	36,9
Kaçınma	48	46,6
Negatif	17	16,5
Toplam	103	100

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan çocuklardan %36,9’unun güvenli bağlandıkları, %46,6’sının kaçınma bağlanması ve %16,5’inin ise negatif bağlandıkları görülmektedir. Katılımcıların bağlanma oranlarına bakıldığında çocukların %36,9’unun güvenli bağlandıkları, % 63,1’inin ise güvensiz bağlandıkları belirlenmiştir.

4.1. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 4. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlikleri arasındaki ilişki

Değişkenler	1	2
1. Bağlanma	1	-,300**
2. Yalnızlık ve Memnuniyetsizlik		1

*p<.05 ; ** p<.01

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlikleri arasındaki bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda; çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasında ($r=-,300$, $p<.05$) negatif yönlü anlamlı bir

ilişki bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, 60-72 aylık çocukların bağlanma puanları arttıkça (güvenli bağlandıkça) yalnızlık ve memnuniyetsizliklerinin azalacağı söylenebilir.

4.2. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 5. 60-72 aylık çocukların Yalnızlık ve Memnuniyetsizlik duygularının *cinsiyetlerine* göre t testi sonuçları

Medeni Durum	n	\bar{x}	S.s	t	p
Erkek	49	23,14	4,29	-.702	.484
Kız	54	23,72	4,07		

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. 60-72 aylık erkek çocukların ortalamaları 23,14 iken, kız çocukların ortalamaları 23,72'dir. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlikleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t_{101}=-.702$, $p>.05$). Buna göre, cinsiyet değişkeninin 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizliklerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.3. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları çocuğun ayrı odası olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 6. 60-72 aylık çocukların Yalnızlık ve Memnuniyetsizlik duygularının çocuğun ayrı odası olma durumuna göre t testi sonuçları

Odası olma durumu	n	\bar{x}	S.s	t	p
Var	81	23,64	3,89	.912	.364
Yok	22	22,72	5,08		

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının çocuğun ayrı odası olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Ayrı odası olan 60-72 aylık çocukların ortalamaları 23,64 iken, ayrı odası olmayan çocukların ortalamaları 22,72'dir. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve

memnuniyetsizlik duyguları ayrı odaları olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t_{101}=-.912$, $p>.05$). Buna göre, ayrı odaya sahip olma değişkeninin 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizliklerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.4. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 7. 60-72 aylık çocukların Yalnızlık ve Memnuniyetsizlik duygularının 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre t testi sonuçları

Bakım Veren Kişi	n	\bar{x}	S.s	t	p
Anne	82	21,52	3,54	2.424	.017
Anne dışındakiler	21	23,93	4,19		

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. 0-2 yaş arasında annesi tarafından bakılan 60-72 aylık çocukların ortalamaları 21,52 iken, annesi tarafından bakılmayan çocukların ortalamaları 23,93'tür. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir ($t_{101}=2.424$, $p<.05$). Buna göre, 0-2 yaş arasında çocuğa bakan kişi değişkeninin 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizliklerini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

4.5. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları 0-2 yaş arasında annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 8. 60-72 aylık çocukların Yalnızlık ve Memnuniyetsizlik duygularının 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna göre t testi sonuçları

Annenin çalışma durumu	n	\bar{x}	S.s	t	p
Çalışmamış	80	23,62	4,11	.808	.421
Çalışmış	23	22,82	4,40		

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek

için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. 0-2 yaş arasında annesi çalışmamış 60-72 aylık çocukların ortalamaları 23,62 iken, annesi çalışmış çocukların ortalamaları 22,82'dir. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t_{101}=0,808$, $p>.05$). Buna göre, 0-2 yaş arasında annenin çalışma durumudeğişkeninin 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizliklerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.6. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 9. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının annelerinin yaşlarına göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Yaş	n	\bar{x}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
20-25	28	25,17	4,08				
26-30	50	22,72	3,95	2/100	3,509	,034	A-B
31-35	25	22,96	4,28				
A=20-25	B=26-30	C=31-35					

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının annelerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($F_{(2, 100)}=3,509$, $p<.05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Scheffe” testi kullanılmıştır. Annesi 20-25 yaş aralığındaki çocukların ortalamasının ($\bar{x}=25,17$), annesi 26-30 yaş aralığındaki çocukların ortalamasından ($\bar{x}=22,72$) anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Annesi 20-25 yaş aralığındaki çocukların ortalamasının ($\bar{x}=25,17$), annesi 26-30 yaş aralığındaki çocukların ortalamasından ($\bar{x}=22,72$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, annelerinin yaşları 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik düzeylerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

4.7. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 10. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının babalarının yaşlarına göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Yaş	n	\bar{x}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
26-30	59	23,86	3,80				
31-35	23	22,86	5,10	2/100	,689	,504	---
36-40	21	22,90	4,09				
A=26-30	B=31-35	C=36-40					

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının babalarının yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=.689$, $p>.05$).60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babalarının yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, babalarının yaşı değişkeninin 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.8. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 11. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının annelerinin eğitim durumuna göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Eğitim Durumu	n	\bar{x}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
İlkokul	24	24,16	3,40				
Lise	58	23,29	4,50	2/100	,488	,615	---
Üniversite	21	23,04	4,08				

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının annelerinin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=.488$, $p>.05$). 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annelerinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir

farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, anne eğitim durumu değişkeninin 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.9. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 12. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının babalarının eğitim durumuna göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Eğitim Durumu	n	\bar{x}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
İlkokul	24	23,41	3,30				
Lise	42	24,16	4,46	2/100	1,312	,274	---
Üniversite	37	22,64	4,27				

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının babalarının eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=1.312$, $p>.05$). 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babalarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, baba eğitim durumu değişkeninin 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.10. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annenin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 13. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının annelerinin gelir durumuna göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Gelir Durumu	n	\bar{x}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
1700 altı	23	21,95	3,62				
1700-5300 arası	29	23,00	4,12	2/100	3,006	,064	---
Geliri yok	51	24,37	4,26				

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının annelerinin gelir duygularına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=3.006, p>.05$). 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annelerinin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, anne gelir durumu değişkeninin 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.11. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babanın gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 14. 60-72 aylık çocukların Yalnızlık ve Memnuniyetsizlik duygularının babalarının gelir durumuna göre t testi sonuçları

Gelir Durumu	n	\bar{x}	S.s	t	p
1700 altı	37	24,37	3,06	1,714	.090
1700-5300 arası	66	22,92	4,61		

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının babalarının gelir durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Babalarının aylık geliri 1700 TL altında olan 60-72 aylık çocukların ortalamaları 24.37 iken, babalarının aylık geliri 1700-5300 TL arasında olan çocukların ortalamaları 22,92'dir. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babalarının gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t_{101}=1.714, p>.05$). Buna göre, baba gelir durumu değişkeninin 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizliklerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.12. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları evdeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 15. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları evdeki toplam çocuk sayısına göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Çocuk sayısı	n	\bar{X}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
1	41	23,04	3,94				
2	39	24,48	4,45	2/100	2,187	,118	---
3 ve üstü	23	22,39	3,81				

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının evdeki toplam çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=2.187, p>.05$). 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları evdeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, evdeki toplam çocuk sayısı değişkeninin 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.13. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 16. 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları doğum sırasına göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Doğum Sırası	n	\bar{X}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
1	49	23,61	4,10				
2	31	24,00	4,66	2/100	1,113	,333	---
3	23	22,34	3,52				

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygularının doğum sırasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=1.113, p>.05$).60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, çocuğun doğum

sırası değişkeninin 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.14. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 17. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının cinsiyetlerine göre t testi sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{x}	S.s	t	p
Erkek	49	21,46	5,27	-1,650	.102
Kız	54	23,03	4,36		

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. 60-72 aylık erkek çocukların ortalamaları 21,46 iken, kız çocukların ortalamaları 23,03'tür. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t_{101}=-1.650$, $p>.05$). Buna göre, cinsiyet değişkeninin 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.15. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları çocuğun ayrı odası olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 18. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının çocuğun ayrı odası olma durumuna göre t testi sonuçları

Odası olma durumu	n	\bar{x}	S.s	t	p
Var	81	22,27	4,93	-.078	.938
Yok	22	22,36	4,64		

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının çocuğun ayrı odası olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Ayrı odası olan 60-72 aylık çocukların ortalamaları 22,27 iken, ayrı odası olmayan çocukların ortalamaları 22,36'dır. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ayrı odaları olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t_{101}=-.078$, $p>.05$).

Buna göre, çocuğun ayrı odaya sahip olma değişkeninin 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.16. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 19. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre t testi sonuçları

Bakım veren kişi	n	\bar{X}	S.s	t	p
Anne	82	22,12	4,95	-.697	.487
Anne dışındakiler	21	22,95	4,52		

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. 0-2 yaş arasında annesi tarafından bakılan 60-72 aylık çocukların ortalamaları 22,12 iken, annesi tarafından bakılmayan çocukların ortalamaları 22,95'tir. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t_{101}=-.697$, $p>.05$). Buna göre, 0-2 yaş arasında çocuğa bakan kişi değişkeninin 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.17. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları 0-2 yaş arasında annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 20. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna göre t testi sonuçları

Annenin çalışma durumu	n	\bar{X}	S.s	t	p
Çalışmamış	80	21,98	5,01	-1,186	.238
Çalışmış	23	23,34	4,19		

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. 0-2 yaş arasında annesi çalışmamış 60-72 aylık çocukların ortalamaları 21.98 iken, annesi çalışmış çocukların ortalamaları 23.34'tür. 60-72 aylık çocukların bağlanma

durumları 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t_{101}=-1.186$, $p>.05$). Buna göre, 0-2 yaş arasında annenin çalışma durumu değişkenininin 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.18. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 21. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının annelerinin yaşlarına göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Yaş	n	\bar{x}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
20-25	28	21,89	5,06				
26-30	50	22,72	4,70	2/100	,374	,689	---
31-35	25	21,88	5,04				

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının annelerinin yaşlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=.374$, $p>.05$). 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annelerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, annelerinin yaşları 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı şeklinde değerlendirilebilir.

4.19. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 22. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının babalarının yaşlarına göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Yaş	n	\bar{x}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
26-30	59	21,86	4,97				
31-35	23	24,00	3,95	2/100	1,885	,157	---
36-40	21	21,61	5,18				

A=26-30 B=31-35 C=36-40

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının babalarının yaşlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda

aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=1.885$, $p>.05$). 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babalarının yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, babalarının yaşı değişkeninin 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.20. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 23. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının annelerinin eğitim durumuna göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Eğitim Durumu	n	\bar{x}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
İlkokul	24	20,91	4,83				
Lise	58	22,63	4,73	2/100	1,284	,281	---
Üniversite	21	22,90	5,15				

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının annelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=1.284$, $p>.05$). 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annelerinin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, anne eğitim durumu değişkeninin 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.21. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 24. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının babalarının eğitim durumuna göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Eğitim Durumu	n	\bar{x}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
İlkokul	24	22,45	4,45				
Lise	42	21,71	5,17	2/100	,540	,584	---
Üniversite	37	22,83	4,78				

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının babalarının eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=.540$, $p>.05$). 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babalarının eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, baba eğitim durumu değişkeninin 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.22. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annenin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 25. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının annelerinin gelir durumuna göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Gelir Durumu	n	\bar{x}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
1700 altı	23	23,95	4,11				
1700-5300 arası	29	22,51	4,80	2/100	2,276	,108	---
Geliri yok	51	21,41	5,06				

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının annelerinin gelir durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=2.276$, $p>.05$). 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annelerinin gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, anne gelir durumu değişkeninin 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.23. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babanın gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 26. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının babalarının gelir durumuna göre t testi sonuçları

Gelir Durumu	n	\bar{x}	S.s	t	p
1700 altı	37	21,81	4,93		
1700-5300 arası	66	22,56	4,82	-.750	.455

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının babalarının gelir durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için t

testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Babalarının aylık geliri 1700 TL altında olan 60-72 aylık çocukların ortalamaları 21,81 iken, babalarının aylık geliri 1700-5300 TL arasında olan çocukların ortalamaları 22,56'dır. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babalarının gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t_{101}=-.750$, $p>.05$). Buna göre, baba gelir durumu değişkeninin 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.24. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları evdeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 27. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının evdeki toplam çocuk sayısına göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Çocuk sayısı	n	\bar{x}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
1	41	21,73	5,22				
2	39	22,92	4,11	2/100	,600	,551	---
3 ve üstü	23	22,21	5,40				

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının evdeki toplam çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=.600$, $p>.05$). 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları evdeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, evdeki toplam çocuk sayısı değişkeninin 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.25. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 28. 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının doğum sırasına göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Doğum Sırası	n	\bar{X}	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
1	49	22,36	4,83				
2	31	21,87	4,66	2/100	,199	,820	---
3	23	22,69	5,31				

60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarının doğum sırasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2, 100)}=.199$, $p>.05$). 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, çocuğun doğum sırası değişkeninin 60-72 aylık çocukların bağlanma durumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışma grubunu 103 çocuğun oluşturduğu ve verileri Kişisel Bilgi Formu, “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri Ölçeği” ve “Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği” ile toplanan çalışmanın bulguları aşağıda tartışılmıştır.

Araştırmaya katılan çocuklardan %36,9’unun güvenli bağlandıkları, %46,6’sının kaçınmacı şekilde bağladıkları, %16,5’inin ise negatif şekilde bağlandıkları görülmektedir. Bu bulgu, Türkiye’de bu veri toplama aracıyla yapılmış olan diğer çalışmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir.

60-72 aylık çocukların güvenli bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Mikulincer ve Shaver (2014) bağlanmaya ilişkin güvensizliklerin yalnızlık duygusunu tetiklediğini belirtmişlerdir ki bu bulgu da bunu destekler niteliktedir. Ayrıca Uluç (2005), Karakuş (2012) ve Kaya (2017) tarafından yapılan çalışmalarda da bu bulguyla paralel olarak, güvenli bağlanma gösteren çocukların sosyal memnuniyetsizliğinin daha az olduğu belirlenmiştir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Literatürde Çeçen (2008) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmanın bulguları bu çalışmanın bulgusu ile paralellik gösterirken, bazı çalışmalarda da tersi şekilde yalnızlığın cinsiyetle ilişkili olduğu ifade edilmiştir (Aral ve Gürsoy, 2000; Erözkan, 2009; Jobe-Shields, Cohen ve Parra, 2011; Karaoğlu, Avşaroğlu ve Deniz, 2009; Salı, 2016). Ayrıca, Koenig ve Abrams’a (1999) göre çocukluk sürecinde yalnızlık cinsiyete göre bir farklılık göstermezken, ergenlik veya yetişkinlik döneminde erkeklerin kadınlara göre daha fazla yalnızlık çekmektedirler.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları ayrı odaları olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu bulgu, fiziksel ortamın bu yaş grubu çocukları için önemli bir değişken olmamasından kaynaklı olabilir.

0-2 yaş arasında annesi tarafından bakılan 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik ortalamaları annesi tarafından bakılmayan çocuklardan daha düşüktür. Mikulincer ve Shaver (2014) güvenli bağlanma gerçekleştirememiş bireylerin kişiler arası ilişkilerde yaşadıkları problem ve kurdukları istikrarsız ilişkilerin yalnızlık duygusunu beraberinde getirdiğini belirtmektedirler. Bu durumda 0-2 yaş arasında annesi tarafından bakılan çocukların güvenli bağlanma gerçekleştirdikleri düşünülmektedir ki bu da çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik ortalamalarının düşük olmasının nedeni olabilir. Bir başka ifadeyle, bu dönemde çocuğun anneden almış olabileceği istikrarlı bir bakım yalnızlık ve memnuniyetsizlik ortalamalarının da diğer akranlarına göre düşük olmasını açıklayabilir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu durum, çalışan annelerin de çalışmayan anneler gibi bebeklerinin ihtiyaçlarına karşı hassas olmasının ve ihtiyaçlarını zamanında karşılamasının bir sonucu olabilir (Crain, 2005).

Annesi 20-25 yaş aralığındaki çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik ortalamasının annesi 26-30 yaş aralığındaki çocukların ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum, daha büyük yaş aralığındaki annelerin –belki daha önce de çocuk sahibi olmalarının etkisiyle- genç annelere göre çocuklarının ihtiyaçlarının daha fazla farkında olmalarının ve onlarla daha etkili iletişim kurmalarının bir sonucu olabilir. Bununla birlikte, 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babalarının yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bunun sebebi ise babaların çocuklarla etkileşiminin annelerinkine göre daha az olması olabilir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annelerinin ve babalarının eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık

göstermemiştir. Şahin Kıralp ve Serin (2017), Baran, Baran ve Maskan (2015), Uruk ve Demir (2003) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer şekilde ebeveynin eğitim durumunun çocukların yalnızlık duygusu üzerinde bir etkisi olmadığı belirlenmiştir. Ancak, Kaya (2017) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunamazken, baba eğitim durumu arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annelerinin ve babalarının gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu bulgu, literatürdeki çeşitli çalışmaların sonuçları ile çelişmektedir (Erözkan, 2009; Yalaz Seçim, Alpar ve Algür, 2014).

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları evdeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu bulgu, anne babaların ebeveynlik tutumları ile ilişkili olabilir. Çünkü anne babalar çocuk sayısı ne olursa olsun onların ihtiyaçlarının farkında olup bu ihtiyaçları karşılamak için ellerinden geleni yapıyorlarsa çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygusu yaşamamaları beklenen bir sonuçtur. Ayrıca, Aral ve Gürsoy (2000) ve Karaoğlu, Avşaroğlu ve Deniz (2009) tarafından yapılan çalışmalar bu bulguyu destekler niteliktedir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu bulgu, anne babaların çocuklarına karşı tutumları ile açıklanabilir. Anne babalar çocukların doğum sırasından ayrı olarak çocuklarının ihtiyaçlarını göz önünde bulundurup bu ihtiyaçları karşıladıklarında çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duygusu bu değişkenden etkilenmemiş olabilir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Akyıldız (2017), Görgü (2015) ve Kaya (2017) da yaptıkları çalışmalarda bu bulguya benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Ancak Yıldız (2008) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları kız çocukların erkeklere göre daha güvenli bağlandığını göstermiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ayrı odaları olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu bulgu, fiziksel ortamın bu yaş grubu çocukları için önemli bir değişken olmamasından kaynaklı olabilir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu durum, bu çalışmaya katılan çocuklara 0-2 yaş aralığında genellikle anne veya büyükannelerin bakmasıyla ilgili olabilir. Çünkü büyükannelerin torunlarına verdikleri bakımın annenin bakımıyla paralellik gösterdiği söylenebilir. İlaslan (2009) ve Ayaz (2015) bu çalışmanın bulguları ile paralel sonuçlara ulaşmışlardır. Burada çocuğa bakım veren kişiden ziyade çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması önemlidir. Bu nedenle gerek anne baba gerekse bakıcı olsun 0-2 yaş arasında çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması, buradaki bulguyu açıklayabilir. Ancak Görgü (2015) bu bulgunun aksine ilk bir yılda çocuğa bakım veren kişiye göre çocuğun bağlanma durumunun farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuç İlaslan (2009) tarafından yapılan çalışmanın bulguları ile paralellik gösterirken, çalışmayan annelerle çalışan annelerin yokluğunda çocukla ilgilenen yetişkinlerin, çocukların ihtiyaçlarına benzer şekilde karşılık vermelerinden kaynaklanıyor olabilir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annelerin ve babaların yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Görgü (2015) ve Nalbantoğlu (2016) tarafından yapılan çalışmalarda annenin yaşı ve çocuğun bağlanma durumu, Ayaz (2015) ve Nalbantoğlu (2016) tarafından yapılan çalışmalarda ise babanın yaşı ve bağlanma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bağlanma, çocuklar birtakım zorluklarla başa çıkmalarında ebeveyn desteğini ne ölçüde kullanabildikleri ile ilgilidir (Kobak, Cassidy, LyonsRuth ve Ziv, 2005). Bu nedenle de anne babaların yaşlarından bağımsız olarak çocukların ihtiyaçlarını karşılama ve onlara destek olma durumları çocukların bağlanma şekillerini etkilemiş olabilir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annelerinin ve babalarının eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Literatürde bu sonucu

destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin; Akyıldız (2018), Ayaz (2015) ve Kaya (2017) tarafından yapılan çalışmalar bu bulguları destekler nitelikteyken İlaslan (2009) ve Görgü (2015) annelerin eğitim düzeylerinin çocukların bağlanma şekillerini etkilediğini ortaya koymuşlardır.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annelerinin ve babaların gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu durum değerlendirilirken, bağlanmanın gelir durumundan ziyade çocukla kurulan nitelikli ilişkinin bir sonucu olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bir başka ifadeyle, ebeveynlerin gelir düzeylerinin değil, anne babaların çocuklarının ihtiyaçlarının farkında olmalarının ve bu ihtiyaçları karşılamalarının çocukların bağlanma durumunu etkilediği söylenilir. Ayrıca, Akyıldız (2018) ve Ayaz (2015) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları da bu bilgiyle paralellik göstermektedir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları evdeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Literatür incelendiğinde çocuk sayısına göre çocukların bağlanma arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı çalışmalar vardır. Örneğin Çamurlu Keser'in (2006) 6-11 yaş arası çocuklarla ve Akyıldız'ın (2018) liseli ergenlerle yaptığı çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonucun çocuğun doğum sırası ile ilgili değil, anne babanın çocukların ihtiyaçlarını görüp bu ihtiyaçları karşılamaları ile ilişkili olduğu söylenebilir. Çünkü bağlanma, bir yetişkin tarafından çocuğun ihtiyaçlarının uygun şekilde ve zamanında karşılanması ile ilişkilidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR

Araştırmaya katılan çocuklardan %36,9'unun güvenli bağlandıkları, %46,6'sının kaçınma bağlanması ve %16,5'inin ise negatif bağlandıkları görülmektedir.

60-72 aylık çocukların güvenli bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları ayrı odaları olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

0-2 yaş arasında annesi tarafından bakılan 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik ortalamaları annesi tarafından bakılmayan çocuklardan daha düşüktür.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Annesi 20-25 yaş aralığındaki çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik ortalamasının annesi 26-30 yaş aralığındaki çocukların ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babalarının yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annelerinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babalarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları annelerinin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları babalarının gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları evdeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ayrı odaları olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları 0-2 yaş arasında onlara bakan kişi durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları 0-2 yaş arasında annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annelerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babalarının yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annelerinin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babalarının eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları annelerinin gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları babalarının gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları evdeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

60-72 aylık çocukların bağlanma durumları doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

ÖNERİLER

1. Genelde bilgi almak için sorulan insanlardan olduğu için öğretmenlerin bağlanma konusunda bilinçlendirilmesi okula devam eden çocuk için olmasa da küçük kardeşleri için sağlıklı gelişimlerini nasıl destekleyecekleri konularında destek olmaları önerilmektedir.
2. 0-2 yaş grubu çocuklara eğitim veren kurumlarda çalışan öğretmenlerin bağlanma ve anne duyarlılığı konusunda bilinçlenmesi ve bu sayede velilerin ve çocuklarının sağlıklı gelişimlerini nasıl destekleyecekleri konularında destek olmaları önerilmektedir.
3. Yalnızlık ve memnuniyetsizlik konusunda farklı veri araçları ile çalışmalar yapılması önerilmektedir.
4. Doğumdan sonrası ve ya öncesi aile hekimliğinde verilen bebek emzirme ve bakım eğitimleri yanında anne duyarlılığı ile ilgili eğitimler verilmesi önerilmektedir.
5. Bağlanma düzeyinin gelişmesini sağlamak için programlar oluşturulması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. S. (1967). *Infancy in Uganda: Patterns of attachmentbehavior*.
Giriş: <http://www.psychology.sunysb.edu/attachment/online/uganda20.pdf> 10
Mart 2019
- Akyıldız, Z (2017). *Liseli ergenlerde bağlanma düzeyleri ile duygusal zekâ arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aral, N.,& Gürsoy, F. (2000). Gençlerin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 25(116), 8-12.
- Asher, S. R.,Hymel, S., &Renshaw, P. D. (1984). Loneliness in children. *Child Development*, 55, 1456-1464.
- Ayaz, G. (2015). *Çocuklarda ayrılık kaygısı bozukluğu gelişimi ile annenin kişilik özellikleri ve bağlanma stili arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış uzmanlık tezi), Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Baran, M., Baran, M., &Maskan, A. (2015). A study on adolescent students' levels of hopelessness, loneliness and self-esteem: A sample from Turkey. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6, 341–353.
- Barone, L., &Lionetti, F. (2011). Attachment and emotional understanding: A study on late-adopted pre-schoolers and their parents. *Child: care, health and development*, 38(5), 690–696
- Besevegis, E., &Galanaki, E. P. (2010).Coping with loneliness in childhood. *European Journal Of Developmental Psychology*, 7(6), 653–673
- Bogaerts, S., Vanheule, S., &Desmet, M. (2006).Feelings of subjective emotional loneliness: An exploration of attachment. *Social Behavior and Personality*, 34(7), 797-812

- Boldt, L. J., Kochanska, G., Grekin, R., & Brock, R. L. (2016). Attachment in middle childhood: Predictors, correlates, and implications for adaptation. *Attachment & Human Development, 18*(2), 115–140
- Boldt, L. J., Kochanska, G., Yoon, J. E., & Nordling, J. K. (2014). Children's attachment to both parents from toddler age to middle childhood: Links to adaptive and maladaptive outcomes. *Attachment & Human Development, 16*(3), 211-229.
- Bowlby, J. (1969). *Bağlanma ve kaybetme: 1. Bağlanma*. (Çev. T. V. Soylu, 2013). İstanbul: Pinhan.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss (Vol.1)*. Attachment. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (2003). *Secure base: Clinical applications of Attachment Theory*. NY: Brunner-Routledge.
- Brumbaugh, C. C., & Fraley, R. C. (2006). Transference and attachment: How do attachment patterns get carried forward from one relationship to the next? *Personality and Social Psychology Bulletin, 32*, 552–560
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cassidy, J. (1988). Child mother attachment and the self in six year olds. *Child Development, 59*(1), 121-34.
- Cassidy, J. & Asher, S.R. (1992). Loneliness and peer relations in young children. *Child Development, 63*, 350-365.
- Chipuer, H. M. (2004). Australian children's understanding of loneliness. *Australian Journal of Psychology, 56*(3), 147-153.
- Coplan, R. J., & Bowker, J. C. (2014). All alone: Multiple perspectives on the study of solitude. R. J. Coplan ve J. C. Bowker (Ed.). *The handbook of solitude*:

Psychological perspectives on social isolation, social withdrawal, and being alone içinde (s. 3-13). Oxford, England: Wiley-Blackwell.

Coplan, R. J., Closson, L. M., &Arbeau, K. A. (2007).Gender differences in the behavioral associates of loneliness and social dissatisfaction in kindergarten.*Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(10), 988–995.

Crain, W. (2005).*Theories of development: Concepts and applications*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson/Prentice Hall

Çamurlu Keser, C. (2006). *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 6(3), 415-431.

Demircan, H. Ö., &Demir, A. (2014). Children's sense of loneliness and social dissatisfaction, after-school care.*Psychological Reports: Mental & Physical Health*, 114(1), 169-175.

Demirdağ, M. F. (2017). Bağlanma teorisi'nin kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 76-90.

Di Folco, S., Messina, S., Zavattini, G. C., &Psouni, E. (2017).Attachment to mother and father at transition to middle childhood.*Journal of Child and Family Studies*, 26(3), 721-733.

Ebbeck, M., Phoon, D. M. Y., Tan-Chong, E., C., K., Tan, M. A. B., &Goh, M. L. M. (2015).A research study on secure attachment using the primary caregiving approach.*Early Childhood Education Journal*, 43, 233–240.

Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 155-175.

Erözkan, A. (2009). Ergenlerde yalnızlığın yordayıcıları. *İlköğretim Online*, 8(3), 1-11.

- Fontaine, R. G., Yang, C., Burks, V. S., Dodge, K. A., Price, J. M., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (2009). Loneliness as a partial mediator of the relation between low social preference in childhood and anxious/depressed symptoms in adolescence. *Development and Psychopathology*, 21, 479–491.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. R. (2006). *How to design and evaluate research in education*. Boston : McGraw-Hill.
- Galanaki, E. P., Mylonas, K., & Vogiatzoglou, P. S. (2015). Evaluating voluntary aloneness in childhood: Initial validation of the Children's Solitude Scale. *European Journal of Developmental Psychology*, 12(6), 688-700.
- Gay, L. R., Mills, G. E., & Airasian, P. (2006). *Educational research: Competencies for analysis and applications*. Upper Saddle River, N.J. : Pearson Merrill Prentice Hall.
- Görgü, E. (2015). *Okula devam eden 5-6 yaş grubu çocukların bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları ile annelerinin bağlanma biçimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gülay, H. (2009). 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen çeşitli değişkenler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 104-121.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu'nun Psikometrik Açıdan Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi*, 8(16), 13-23.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524
- İlaslan, Ö. (2009). *Çocukların bağlanma davranışlarının özlük niteliklerine ve anne bağlanma stillerine göre incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Jobe-Shields, L., Cohen, R., & Parra, G. R. (2011). Patterns of change in children's loneliness: Trajectories from third through fifth grades. *Merrill-Palmer Quarterly*, 57(1), 25-47

- Junttila, N., & Vauras, M. (2009). Loneliness among school-aged children and their parents. *Scandinavian Journal of Psychology*, 50, 211–219.
- Kalkan, M., & Epli-Koç, H. (2011). Perceived social support from friends as determinant of loneliness in a sample of primary school. *US-China Education Review*, 8(4), 547-551.
- Kapçı, E. G., & Küçüker, S. (2006). Ana babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 286-295.
- Karakuş, Ö. (2012). Ergenlerde bağlanma stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişki. *Journal of Society & Social Work*, 23(2), 33-46.
- Karaoğlu, N., Avşaroğlu, S., & Deniz, M. E. (2009). Yalnız mısın? Selçuk üniversitesi öğrencilerinde yalnızlık düzeyi ile ilgili bir çalışma. *Marmara Medical Journal*, 22(1), 19-26.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (14. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi* (31. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kaya, Ş. (2017). *Ergenlerde ana-babaya bağlanma örüntüsünün benlik saygısı ve yalnızlık ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Kesicioğlu, O. S. (2015). Çocuk ruh sağlığı ile ilgili kuramlar. Y. Aydoğan ve G. Gültekin Akduman (Ed.). *Çocuk ruh sağlığı içinde*, (s. 27-42). Ankara: Eğiten
- Kobak, R., Cassidy, J., Lyons Ruth, K., & Ziv, Y. (2005). Attachment, stress and psychopathology: A developmental pathways model. D. Cicchetti & J. D. Cohen (Ed.), *Developmental psychopathology, Vol. I: Theory and method* içinde (s. 333–369). Hoboken, NJ: Wiley.
- Koenig, L. J., & Abrams, R. F. (1999). Adolescent loneliness and adjustment: A focus on gender differences. K. J. Rotenberg ve S. Hymel (Ed.), *Loneliness in Childhood and Adolescence* içinde (s. 296–322). Cambridge, MA: Cambridge University Press.

- Koyuncu, G. Ş. (2017). *Erken çocukluk döneminde bipolar bozukluğu olan ebeveyne sahip bireylerdeki bağlanma ilişkileri ile erken çocukluk döneminde bipolar bozukluğu olmayan ebeveyne sahip bireylerdeki bağlanma ilişkilerinin karşılaştırılması*.(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- McFarland-Piazza, L., Hazen, N., Jacobvitz, D., & Boyd-Soisson, E. (2012). The development of father–child attachment: Associations between adult attachment representations, recollections of childhood experiences and caregiving. *Early Child Development and Care, 182*(6), 701-721.
- Mikuliner, M., & Shaver, P. R. (2014). An attachment perspective on loneliness. R. J. Coplan ve J. C. Bowker (Ed.). *The handbook of solitude: Psychological perspectives on social isolation, social withdrawal, and being alone* içinde (s. 34-50). Oxford, England: Wiley-Blackwell.
- Nalbantoğlu, G. (2016). *6 ile 11 yaş arasında çocuklarda görülen ruhsal sorunların annelerin bağlanma düzeyi, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevleri ile olan ilişkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Özen, Ü. (2009). Yalnızlık olgusu ve sanal sohbetin yalnızlığın paylaşımına etkisi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23*(4), 149-159.
- Özgün, Ö. (2015). Çocuk gelişimi kuramları. F. Turan ve A. İ. Yükselen (Ed.). *Çocuk gelişimi 1: Bebeklik döneminde gelişim içinde*, (s. 37-71). Ankara: Hedef.
- Özgür, Ö. (2011). Kurum bakımı altındaki çocukları anlamak ve onlarla çalışmak: Bağlanma teorisinden bir bakış. *Social Sciences, 6*(1), 96-106.
- Parkhurst, J. T., & Hopmeyer, A. (1999). Developmental change in the source of loneliness in childhood and adolescence: Constructing a theoretical model. K. J. Rotenberg ve S. Hymel (Ed), *Loneliness in childhood and adolescence* içinde (s. 56-79). New York: Cambridge University Press.

- Peplau, L. A. ,& Perlman, D. (1984). Loneliness research: A survey of empirical findings. L. A. Peplauve S. E. Goldston (Ed.).*Preventing the harmful consequences of severe and persistent loneliness* içinde (s.13-47). Rockville, MD: National Institute of Mental Health.
- Pinto, A., Veríssimo, M., Gatinho, A., Santos, A. J., & Vaughn, B. E. (2015). Direct and indirect relations between parent–child attachments, peer acceptance, and self-esteem for preschool children.*Attachment & Human Development, 17*(6), 586-598.
- Psychogiou, L., Nath, S., Kallitsoglou, A., Dimatis, K., Parry, E., Russell, A. E., Yılmaz, M., Kuyken, W., & Moberly, N. J. (2018). Children’s emotion understanding in relation to attachment to mother and father.*British Journal of Developmental Psychology, 36*, 557–572.
- Richaud de Minzi, M. C. (2010). Gender and cultural patterns of mothers’ and fathers’ attachment and links with children’s self-competence, depression and loneliness in middle and late childhood. *Early Child Development and Care, 180*(1-2), 193-209.
- Ryan, J. E. (2004). Broken spirits-lost souls: Loving children with attachment and bonding difficulties. N.Y: iUniverse Star.
- Seven, S. (2006). *6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Seven, S.,& Güngör Aytar, A. (2010). Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri Ölçeği'nin Türk Çocuklarına Uyarlanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10*(1), 489-501.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış.*Klinik Psikiyatri, 8*, 88-99.
- Şahin Kıralp, F. S.,& Serin, N. B. (2017). A study of students’ loneliness levels and their attachment styles.*Journal of Education and Training Studies, 5*(7), 37-45.

- Tan, D. (2016). *Ebeveyn- eş ile bağlanma ve prenatal bağlanma arasındaki ilişki: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Toth, I., Lakatos, K., &Gervai, J. (2013). Gender differences in children's responses to attachment story stems: True or artefacts?*International Society for the Study of Behavioural Development BULLETIN Number 1, 63, 2-5.*
- Trapolini, T., Ungerer, J. A., & McMahon, C.A. (2007).Maternal depression and children's attachment representations during the preschool years.*British Journal of Developmental Psychology, 25, 247-261*
- Trawick-Smith, J. W. (2013). *Early childhood development: A multicultural perspective.* Upper Saddle River, N.J.: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Tüzün, O., &Sayar, K. (2006).Bağlanmakuramıvepsikopatoloji.*Düşünen Adam, 19(1), 24-39.*
- Uluç, S. (2005). *Okul öncesi çocuklarda benliğe ilişkin inançlar, kişilerarası şemalar ve bağlanma ilişkisinin temsilleri arasındaki ilişki: Ebeveynlerin kişilerarası şemalarının ve bağlanma modellerinin etkisi.* (Yayınlanmamış doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uruk, A. C., &Demir, A. (2003). The role of peers and families in predicting the loneliness level of adolescents. *The Journal of Psychology, 137(2), 179-193.*
- Vellymalay, S. K. N. (2010). Loneliness and social dissatisfaction among preschool children.*Canadian Social Science, 6(4), 167-174.*
- Weiss, R. S. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation.* Cambridge, MA: MIT Press.
- Yalaz Seçim, Ö., Alpar Ö. &Algür, S. (2014). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık: Akdeniz üniversitesinde yapılan ampirik bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 13(48), 200-215.*
- Yazıcı, Z., Duyan, V., &Gelbal, S. (2013). Yalnızlık Ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin 60-72 aylık Türk çocuklarına uyarlanması. *Journal of Society&SocialWork, 24(2), 45-58.*

- Yenidünya, A. (2017). *Çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile risk ve koruyucu faktörlerin, genç yetişkinlikteki yalnızlık stilleri ile ilişkisi.*(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yerlioğlu, A. E. (2010). *Çocuğun bağlanma davranışının anne hassasiyeti ve çocuğun sosyo-duygusal yetkinliğiyle ilişkisi: Bağlanma davranışları sınıflandırma setinin, okul öncesi dönemdeki Türk çocuklarıyla kullanılması.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldız, H. (2008). *İlköğretim 3. sınıf öğrencilerinin bağlanma stillerinin annelerinin bağlanma stilleriyle karşılaştırılması.*(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yöyen, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(6), 2185-2198